

Restrukturiranje regionalne ekonomije i strategija regionalnog razvoja: primjer Požeško-slavonske županije

Tomić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:300361>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni diplomski studij, Ekonomska politika i regionalni razvitak

Ana Tomić

**Restrukturiranje regionalne ekonomije i strategija regionalnog
razvoja: primjer Požeško- slavonske županije**

Diplomski rad

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Sveučilišni diplomski studij, Ekonomska politika i regionalni razvitak

Ana Tomić

**Restrukturiranje regionalne ekonomije i strategija regionalnog
razvoja: primjer Požeško- slavonske županije**

Diplomski rad

Kolegij: Regionalna politika i razvitak

JMBAG: 0302024189

e- mail: tomic.ana09@gmail.com

Mentor: izv.prof.dr.sc. Nataša Drvenkar

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate Study, Economic policy and regional development

Ana Tomić

**Restructuring of the regional economy and regional development
strategies: the example of Požega- Slavonia Country**

Graduate paper

Osijek, 2021.

**IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA
INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U
INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I
TISKANE VERZIJE RADA**

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je DIPLOMSKI
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Ana Tomić

JMBAG: 0302024189

OIB: 61566350949

e-mail za kontakt: tomic.ana09@gmail.com

Naziv studija: Ekonomska politika i regionalni razvitak

Naslov rada: Restrukturiranje regionalne ekonomije i strategija regionalnog razvoja: primjer Požeško- slavonske županije

Mentor/mentorica rada: izv. prof. dr. sc. Nataša Drvenkar

U Osijeku, 14.09.2021. godine

Potpis

Tomić Ana

SAŽETAK

Regionalna politika jedna je od najvažnijih zajedničkih razvojnih politika Europske unije čiji je cilj smanjenje nejednakosti među regijama. Kroz regionalnu politiku definirane su smjernice ulaganja u države članice, osim ulaganje u obrazovanje, tehnološke napretke i inovacije, prava slika razvoja je zapravo kvaliteta života građana unutar određene regije. Glavne politike su usmjerene na regionalni razvoj, socijalnu uključenost, na razvoj poljoprivrednog sektora, kao i ulaganje u ribarstvo i akvakulturu zemalja članica. Republici Hrvatskoj, kao punopravnoj zemlji članici EU, stavljena su na raspolaganje značajna sredstva koja se trebaju/mogu usmjeriti prema specifičnim područjima koje objedinjuje Operativni program EU. Konkurentnost i kohezija, Učinkoviti ljudski potencijali, Ruralni razvoj i program za ribarstvo i akvakulturu predstavljaju Operativne programe za razvoj Hrvatske. Određivanjem NUTS II. regija, pokušava se utjecati na smanjenje nejednakosti unutar države. Hrvatska je trenutno raspoređena na Kontinentalnu i Jadransku, no zbog nezadovoljstva s trenutnom raspodjelom, potrebna je rekonstrukcija prostornog uređenja koju Hrvatsku čeka u novom financijsko razdoblje 2021.-2027. godine. Za ostvarivanje zadanih ciljeva koje su definirane regionalnom politikom potrebno je posjedovati strategiju. Ovisno o području (država, županija, grad) definira se strategija kojom su određeni razvojni prioriteti, primjerom Požeško-slavonske županije koja je površinski jedna od manjih županija na kojoj živi ujedno i manji broj stanovnika Republike Hrvatske u odnosu na prosjek, županiji je nužno što bolje prepoznati, valorizirati i iskoristiti raspoložive potencijale. Upravo u tu svrhu, zasigurno je nužno strateški odrediti razvoj (u užem i širem smislu), a to ujedno predstavlja i konačan cilj (uravnotežene) regionalne politike.

Ključne riječi: Regionalna politika, regionalni razvoj, Europska unija, kvaliteta života, strategija.

ABSTRACT

Regional policy is one of the most important common development policies of the European Union, which aims to reduce inequalities between regions. Through regional policy, guidelines for investment in Member States are defined, in addition to investment in education, technological progress and innovation, the real picture of development is actually the quality of life of citizens within a particular region. The main policies are focused on regional development, social inclusion, the development of the agricultural sector, as well as investment in fisheries and aquaculture of the member states. The Republic of Croatia, as a full-fledged EU member state, has been provided with significant funds that should / can be directed towards specific areas that are united by the EU Operational Program. Competitiveness and Cohesion, Efficient Human Resources, Rural Development and the Fisheries and Aquaculture Program are the Operational Programs for the Development of Croatia. By determining NUTS II. region, is trying to influence the reduction of inequalities within the state. Croatia is currently divided into Continental and Adriatic, but due to dissatisfaction with the current distribution, it is necessary to reconstruct the spatial planning that awaits Croatia in the new financial period 2021-2027. years. In order to achieve the set goals defined by the regional policy, it is necessary to have a strategy. Depending on the area (state, county, city), a strategy is defined which determines development priorities, for example Požega-Slavonia County, which is superficially one of the smaller counties with a smaller population of the Republic of Croatia than the average. better identify, valorize and exploit available potentials. Precisely for this purpose, it is certainly necessary to strategically determine development (in a narrower and broader sense), and this is also the ultimate goal of (balanced) regional policy.

Keywords: Regional policy, regional development, European Union, quality of life, strategy.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA RADA	2
3. TEORIJSKI OKVIR REGIONALNE EKONOMIJE I EKONOMSKOG RAZVOJA	3
3.1. Pojmovno definiranje regionalne politike Europske unije	4
3.1.1. Strukturne politike i fondovi Europske unije	5
3.1.2. Strukturni fondovi	7
3.2. Utjecaj regionalne politike na administrativnu raspodjelu i lokalne zajednice	14
4. REGIONALNI RAZVOJ I REGIONALNA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE	17
4.1. Glavna obilježja regionalne politike u Republici Hrvatskoj	17
4.2. Podaci Europskih strukturnih i investicijskih fondova za RH 2014.-2020. u području Operativnih programa	21
4.2.1. Operativni program “Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.”	21
4.2.2. Operativni program “Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.”	23
4.2.3. Program ruralnog razvoj 2014.-2020.	24
4.2.4. Operativni program “za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020.”	25
4.3. Financijski pokazatelji Operativnih programa za 2014.-2020. godine	26
4.4. Neravnomjeran regionalni razvoj	28
4.4.1. NUTS II. regije.....	28
4.5. Sredstva EU fondova u regionalnom razvoju	31
4.5.1. Sredstva EU fondova po županijama	31
4.5.2. O projektu Slavonije, Baranje i Srijema.....	32
5. STRATEŠKI OKVIR REGIONALNOG RAZVOJA	36
5.1. Uskladenosti razvojnih ciljeva s Europskom unijom	36
5.1.1. Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013.	37
5.1.2. Strateški ciljevi i prioriteti 2014.-2020.	38
5.2. Županijske razvojne strategije	39
5.3. Nacionalne razvojne strategije 2030. godine	39
6. ANALIZA OSNOVICE REGIONALNOG RAZVOJA POŽEŠKO- SLAVONSKE ŽUPANIJE	41
6.1. Glavna obilježja Požeško- slavonske županije	41
6.2. Mjere za gospodarski rast u Požeško- slavonskoj županiji	42
6.2.1. SWOT analiza Požeško- slavonske županije	44

6.3. Županijska razvojna strategija	45
6.3.1. Savjeti za regionalni razvoj	46
7. ZAKLJUČAK	50
LITERATURA	52
POPIS TABLICA	55
POPIS GRAFIKONA	56
POPIS SLIKA	57
PRILOZI	58

1. UVOD

S obzirom da postoje razlike u gospodarskom razvoju, odnosno prisutan je jaz između razvijenih i manje razvijenih krajeva, s takvim povodom osmišljena je regionalna politika. Glavna je to politika koja pridonosi društveno- gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, ali i EU. Ciljevi koji potiču stvaranje veće konkurentnosti, iskorištavanje vlastitih resursa koje su povezane sa održivim razvojem, te utvrđivanje stvarnih potreba društva, svedeni su s nacionalnog upravljanja na lokalne i regionalne samouprave. S obzirom da regionalna politika djeluje na način kojima su određene regije, Republika Hrvatska morala je ulaskom u EU definirati NUTS regije.

Kako bi regionalna politika zaista bila učinkovita, potrebno je utvrditi nejednakosti koje su prisutne, a izazvane su kroz razlike primjerice u obrazovnom, zdravstvenom, kulturnom području, nedovoljni prihodi kućanstva, nezaposlenost, nejednake mogućnosti za građane i slično. Da bi se u svakoj regiji povećala kvaliteta života i pružila pomoć onim regijama koje zaista trebaju gospodarski rast, EU definirala je strukturne i investicijske fondove, te programe kojima želi utjecati zajedno s nacionalnom politikom na regionalni razvoj.

Vlada RH definirala je Operativne programe kojima želi kroz bespovratna sredstva EU djelovati na regije. Ovisno o području djelovanja i regiji važno je imati strategiju, koja znatno utječe na definiranje ciljeva, potreba i nedostataka ovisno o regiji. Sa županijskom razvojnom strategijom utvrđeni su prioriteti i potencijali Požeško- slavonske županije. Prirodni krajolik i bogatstvo vodom, postojanje Veleučilišta i industrijske zone, kao i dugovječna tradicija samo su neki od prioriteti za stvaranjem zadovoljnijeg života u ovom kraju.

Cilj ovog rada bilo je analizirati čimbenike i politike koje utječu na regionalni razvoj, pristup države i regionalnih koordinatora pri povlačenju bespovratnih sredstava i njihovom raspoređivanju na regije. Analizirati programe koje je Republika Hrvatska osmislila, definirati raspoloživa sredstva i saznati koji su povodi određenih nejednakosti. Analizirati Požeško- slavonsku županiju sa prednostima i nedostacima, kao i komentirati savjete kojima će se Požeško kraj okrenuti prema budućnosti.

2. METODOLOGIJA RADA

Predmet istraživanja u radu je utjecaj regionalne politike, odnosno, definiranje određenih politika koje utječu na razvoj kvalitete života građana unutar Europske unije. Tema ovog diplomskog rada jest Rekonstrukcija regionalne ekonomije i strategija regionalnog razvoja na primjeru Požeško- slavonske županije. U radu su definirani glavni pojmovi vezani uz tematiku, a cilj istraživanja je kako potaknuti razvoj na području Požeško- slavonske županije, te koje politike od strane Europske unije su zaslužne za ostvarivanje ciljeva.

Vodeći se prema raščlambi znanstvenih metoda Šundalića i Pavića (2013.), u ovom su radu korištene sljedeće znanstvene metode:

- Metoda analize pomoću koje su se analizirali složeni utjecaji ekonomskih promjena na regionalni ekonomski rast i razvoj te su koncepti regionalnih ekonomskih znanosti stavljeni u šire razvojno područje koje obuhvaća neka zemlja ili skupina zemalja poput EU.
- Metoda komparacije u radu prikazuje vrijednosti između županija ili regija unutar EU, odnosno ova metoda se koristi kao usporedba između dvije ili više činjenica.
- Metoda statistike koja služi za opisivanje uzročno- posljedičnih veza istraživačkog predmeta, odnosno u radu prikazano je kroz tablice i grafikone.
- Metoda opisivanja opisuje određene predmete, pojave ili činjenice koje su praćene u radu kroz definicije (Šundalić i Pavić, 2013).

Rad se sastoji od sedam poglavlja, te je raspoređen na uvodni dio, zatim na ekonomsku politiku EU i opisivanje glavnih strukturnih politika i fondova za članice EU. Sljedeće veliko poglavlje je regionalna politika Republike Hrvatske, opisivanje glavnih Operativnih programa, značenje i raspodjela NUTS regija za financiranje i razvoj unutar države. Rad je popraćen sa raznim tablicama, slikama i grafovima, pri kojima su prikazani podacima Europskih i strukturnih fondova. Zatim slijedi poglavlje o neravnomjerno regionalnom razvoju, koji se povezuje s poglavljem strategija i strateški okvir za razvoj, te su objašnjeni u petoj cjelini. Analiza Požeško- slavonske županije, kroz SWOT analizu, te preporuke i smjernice za poboljšanje kvalitete života građana, razrađena je u šestoj cjelini. Zadnje cjelina je zaključak rada.

3. TEORIJSKI OKVIR REGIONALNE EKONOMIJE I EKONOMSKOG RAZVOJA

Za početak važno, je objasniti pojmove koje će se u radu često spominjati. Prema mišljenju Maldinija (2014.) „regija označava zemljopisno zaokružen prostor, povijesno, kulturno, ekonomski i politički relativno homogen i/ili izdvojen u odnosu prema nekoj nadređenoj (geografskoj/državnoj) cjelini“.

Ne samo da se regije razlikuju jedna od druge po određenim kulturnim, povijesnim, etičkim, ili pak ekonomskim karakteristikama, značajno se razlikuju i po političkim, ekonomskim ili planskim karakteristikama. Hrvatska je u svojoj povijesti bila država u sustavu većih državnih cjelina (primjerice, Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, Austro-Ugarska) koje su ostavile traga na određenim prostorima. Usporedba dvije različite regije, koje se znatno razlikuju po kulturnim, ekonomskim, političkim, ali i drugim značajkama bile bi Slavonija i Istra. Slavonija, Baranja i Srijem, poznata po teškoj prošlosti, po lošoj ekonomskoj, ali i demografskoj slici, u usporedbi sa Istrom čiji su gospodarski pokazatelji značajno iznad prosjeka Republike Hrvatske (a posebice najsiromašnijih županija), zasigurno je županija koja upućuje na to kako su u zemlji prisutne regionalne nejednakosti. U ovom radu glavni su fokus određene politike od strane države i Europske unije s ciljem stvaranja regionalnog razvoja.

Kako postoje razne definicije za pojam regije, tako postoje i razne podjele regija; prema Đulabiću (2007.), regije se dijele na: „1. Mikro regije – teritorijalni prostor koji je manji od teritorija određene države, ali veći od općine. 2. Prekogrančne regije- mikro ili makro regije koje se šire preko granice jedne države; često nastaju iz određenog partnerstva ili druge ekonomske ili geografske koristi. 3. Makro regije- poznatije kao međunarodne regije, površinom velike teritorijalne jedinice (najčešće predstavljaju veći broj država). 4. Sub regije ili tzv. regije nižeg ranga- tu regije koje se nalaze unutar mikro ili makro okruženja“ (više o tome u: Đulabić, 2007.).

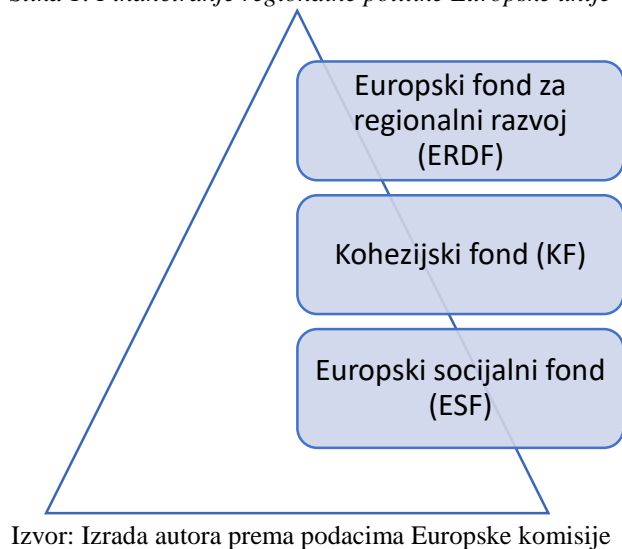
Kako postoje različiti kriteriji definiranja regija, potrebno je ukratko objasniti sam proces stvaranja regija, odnosno, regionalizaciju. Regionalizacija tako predstavlja proces stvaranja regija u okviru nacionalnih prostora, pri čemu se regije profiliraju po nekim prepoznatljivim obilježjima. Prema Đulabiću (2007.) „regionalizam predstavlja vodilju za jačanje regionalne razine vlasti. Uvjetovana je od strane političkih i institucionalnih okvira“.

3.1. Pojmovno definiranje regionalne politike Europske unije

Uz pojam regije najčešće se spominje i pojam razvojno područje. To je područje koje obuhvaćeno posebnom državnom politikom odnosno regionalnom politikom. Regionalna politika glavne je smjernica za rast i razvoj Europske unije, njezina povijest seže u 1957. godinu, kada se glavni smjer Europske unije utvrdio Rimskim ugovorom, a odnosi se na razvoj gospodarstvenog i socijalnog jedinstva zemalja članica Unije. Regionalna politika na prvom mjestu predstavlja smanjenje nejednakosti između siromašnih i bogatih zemalja članica, odnosno u širem smislu takva politika pomaže otkrivanju nerazvijenih zemalja (po određenim kriterijima) i potpora njihovom gospodarskom razvoju.

Regionalna politika se još naziva glavnom investicijskom politikom Europske unije. Prema Baj i Jurlini Alibegović (2008.), ciljevi regionalne politike usmjeravaju se ka „otvaranju novih radnih mjesta, tržišnom natjecanju, održivom razvoju, te poboljšanju kvalitete života za građane svih regija i gradova Europske unije“. Ulaganjem u kvalitetniju i obrazovaniju radnu snagu, glavni fokus su i investicije i tehnološke transfere. Europska unija ne teži ka zamjeni nacionalne politike određene države članice, već je uključena u rješavanje određenih problema koji su većinom zajedničke velikom broju regija ili država članica. Razlozi su to zbog kojih Europska unija podupire zajedništvo, prekograničnu suradnju i potpomaže raznim inicijativama. (Bajo A., Jurlina Alibegović D. 2008.). Regionalna politika se financira kroz tri glavna fonda koji su prikazani na sljedećoj slici.

Slika 1. Financiranje regionalne politike Europske unije

Izvor: Izrada autora prema podacima Europske komisije

Slika prikazuje raspodjelu najvažnijih fondova za financiranje regionalne politike. Svi fondovi su objašnjeni u nastavku rada, ali kao najvažnije tri izdvajaju se Europski fond za regionalni razvoj, zatim Kohezijski fond, te Europski socijalni fond.

Regionalna politika koja se često spominje u radu, nastoji zadovoljiti potrebe u pet ključnih područja, a to su:

1. „Ulaganje u ljude olakšavanjem pristupa zapošljavanju, obrazovanju i socijalnom uključivanju
2. Potpora razvoju malih i srednjih poduzeća
3. Jačanje istraživanja i inovacija ulaganjima i otvaranjem radnih mjesta povezanih s istraživanjem
4. Poboljšanje okoliša provedbom velikih investicijskih projekata
5. Modernizacija prometa i proizvodnje energije, ponajviše u područjima obnovljive energije i inovativne prometne infrastrukture, radi borbe protiv klimatskih promjena“ (HGK, 2020.).

3.1.1. Strukturne politike i fondovi Europske unije

Strukturne politike Europske unije su usko povezane s regionalnom politikom i imaju isti ili slični primarni cilj, a to je smanjenje razlika između država članica. One zemlje koje su slabije razvijene imaju pravo na financiranje iz proračuna Europske unije. Proračun je godišnji financijski plan kojim se predviđaju i određuju prihodi, rashodi, izdatci i primitci Europske unije. Proračun Europske unije ne smije biti u deficitu jer se onda ne bi mogle financirati aktivnosti Unije i dovelo bi se u pitanje smislenost zajedničkih razvojnih politika Unije (više o tome u: Bajo i Jurlina Alibegović, 2008.).

Kako bi se ostvarili ciljevi razvojnih politika osmišljeni su financijski instrumenti pod nazivom Europski fondovi, a glavni cilj je pružiti potporu državama članicama. Kroz regionalnu politiku utječe se na ostvarenje zadanih prioriteta, važno je naglasiti kako je regionalna politika glavna, te čini financijsku solidarnog, a primarni cilj je smanjenje regionalnih razlika, kroz poboljšanje života i rada građana EU. (Kesner- Šreb, 2009.) Financijski proračuni EU su predviđeni i utemeljeni financijskim perspektivama koji zajedno sa svim ciljevima, strategijama čine razdoblje od sedam godina. S obzirom na financijsko razdoblje 2014.-2020. u isteku, glavna tijela Europske unije; Europska komisija zajedno sa Europskim vijećem, donijele su odluku o iznosu financijskih sredstava za razdoblje od 2021.-2027. godine. (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.).

Naime, važno je napomenuti kako je za korištenje strukturnih fondova postoje dva jasna pravila, a to su: „1. programi koji se financiraju sredstvima iz strukturnih fondova mora sufinancirati i država članica EU, 2. programi se moraju provoditi u uskoj suradnji EU i institucija ili agencija od strane država“ (Bajo A., Jurlina Alibegović D. (2008.).

Kroz osnivanje Europske unije i pristupanjem sve više članica (koje se značajno povećalo u godinama 2000.- 2006. godine) postalo je jasno da proširenje sa sobom nosi nove izazove i odnose, pa je tako, Europska unija omogućila prije punopravnog članstva potpore državama sa statusom kandidatkinja i države sa statusom potencijalnih kandidatkinja, kroz tri programa, koja su vidljiva u Tablici 1. Programi su osmišljeni na način kako bi zemlje prilagodile vlastitu regionalnu politiku na brži i lakši način regionalnoj politici EU. A Tablica 2. prikazuje ukupni financijski pregled pretpristupnih programa.

Tablica 1. Prikaz pretpristupnih programa EU-a i njezinih ciljeva

Programi Eu-a	Phare	ISPA	SAPARD
Osnovano	1989. godine	2000. godine	2001. godine
Ciljevi	Priprema za pripremu pravne stečevine EU; te za korištenje strukturnih fondova	Stjecanje iskustva i znanja o politika EU; povezivanje s transeuropskim prometnim mrežama; zaštita okoliša	Prilagođavanje u poljoprivrednom sektoru (modernizacija proizvodnje, kakvoća proizvoda..)

Izvor: Bajo A., Jurlina Alibegović D. (2008.)

Pretpristupni programi pod nazivima Phare, ISPA i SAPARD osnovane su sa svrhom prilagođavanja i upoznavanja Republike Hrvatske sa standardima Europske unije. Primjerice, kroz pomoć pri izgradnji prometnica, u okviru zaštite okoliša, kao i rast i razvoj poljoprivrednog sektora. Sljedeća tablica u nastavku prikazuje i detaljnu financijsku sliku svih programa.

Tablica 2. Ukupni financijski pregled pretpristupnih programa za razdoblje programa 2007.-2013.u EUR

Program	Dodijeljena sredstva	Ugovorena sredstva	Isplaćena sredstva
IPV V 2007.-2013.	121.813.880,00	110.426.136,00	100.711.432,00

IPA I, II i prijelazni objekt	295.566.624,00	272.848.032,00	240.904.992,00
OP „Promet 2007.-2013.“	236.983.312,00	196.262.256,00	167.850.304,00
OP „Razvoj ljudskih potencijala 2007.-2013.“	152.413.104,00	152.048.176,00	137.660.688,00
OP „Regionalna konkurentnost 2007.-2013.“	187.779.600,00	198.354.032,00	180.386.224,00
OP „Zaštita okoliša 2007.-2013.“	281.099.008,00	455.693.984,00	316.586.432,00
UKUPNO:	1.275.655.552,00	1.385.632.640,00	1.144.100.096,00

Izvor: Izrada autora prema podacima Europskih strukturnih i investicijskih fondova

U tablici su vidljivi programi ulaganja za 2007.-2013. godine, vidljiv je ukupno isplaćeni iznos od 1 144 100 096, 00 eura. Ukupna suma raspoređena je prema programima za zaštitu okoliša, razvoju ljudskih potencijala, poticanje regionalne konkurentnosti i razvoj prometne infrastrukture. Ove tablice prikazuju početak puta prema današnjici i pripremu za ulazak u zajedništvo drugih Europskih članica, kao i iznose koje je Hrvatska iskoristila za ulaganje u vlastite resurse, drugim riječima, ove tablice prikazuju početak Hrvatske priče sa politikama od strane Europske unije.

3.1.2. Strukturni fondovi

Strukturni fondovi su raspoloživi svim članicama Europske unije kojima je potreban održivi rast i društveni razvoj. Strukturni fondovi u skladu sa Kohezijskim fondom osiguravaju ujednačen razvoj između članica EU. U ovom poglavlju su objašnjene vrste strukturnih fondova i glavne karakteristike. Na sljedećoj slici prikazana je podjela strukturnih fondova, koje se dijeli na fondu za regionalni razvoj, zatim Europski socijalni fond, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj, te Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. Na slici se izdvaja jedna posebna

politika pod nazivom Kohezijska politika odnosno Kohezijski fond koji je najznačajniji fond Europske unije i objašnjen je u nastavku ovog rada.

Slika 2. Europski i investicijski fondovi

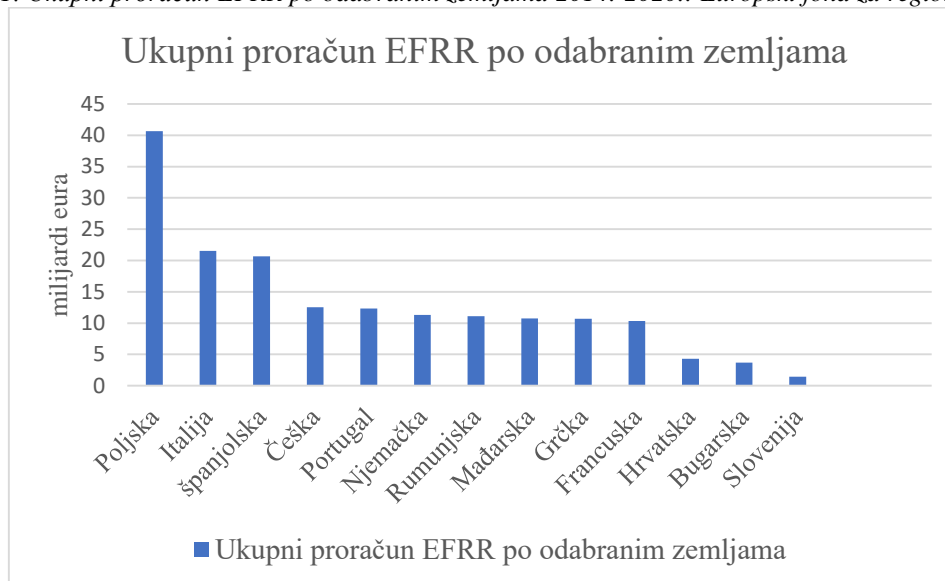
Izvor: Autorica preuzela gotovo slikovno- grafičko rješenje iz Europski strukturni i investicijski fondovi (n.d.)

U nastavku rada objašnjeni su strukturni fondovi sa prethodne slike. **Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)** pomaže jačanju onih regija koje su manje razvijene unutar Unije. Ova politika pruža priliku osim za osobni razvoj, rast određene regije, kroz očuvanje radnih mjesta, podupire poduzetništvo (osobito mala i srednja), jača socijalne, zdravstvene, obrazovne te istraživačke skupine. Velika pažnja se posvećuje obnovljivim izvorima energije u svrhu očuvanja okoliša, fokusira se na razvoj prometne infrastrukture. Glavni cilj je povećanje kvalitete života građana u određenom regionalnom području, kao i mogućnost koja se pruža sa ciljem jednakost za sve, kroz brži protok informacija i komunikacijskih kanala. Drugim riječima ova politika obuhvaća 4 ključna područja: „istraživanje i inovacije, digitalna ekonomija, konkurentnost malih i srednjih poduzeća i ekonomija s niskim udjelom ugljika. Fond financira prekograničnu, transnacionalnu i međuregionalnu suradnju s ciljem stvaranja i održavanja teritorijalnih suradnji“ (Europska komisija, n.d.).

Svaka politika iz koje se povlače određena sredstva ima određene prijavitelje odnosno korisnike, za ovu politiku na natječaje se mogu prijaviti „državne uprave, mala i srednja poduzeća, kao i istraživački centri“ (EU- fondovi.info, n.d.). Važno je napomenuti kako takve službe trebaju ispitati potrebe koje ima određena županija ili regija, te u svrhu ostvarenja ciljeva koje ova politika nudi na takav način i djelovati.

U sljedećem grafikonu prikazuje se ukupni proračun EFRR prema odabranim zemalja. Odabrano je trinaest zemalja (uključujući i Republiku Hrvatsku) s ciljem rangiranja država od najvećih primatelja sredstava za politiku EFRR prema najmanjim.

Grafikon 1. Ukupni proračun EFRR po odabranim zemljama 2014.-2020.: Europski fond za regionalni razvoj

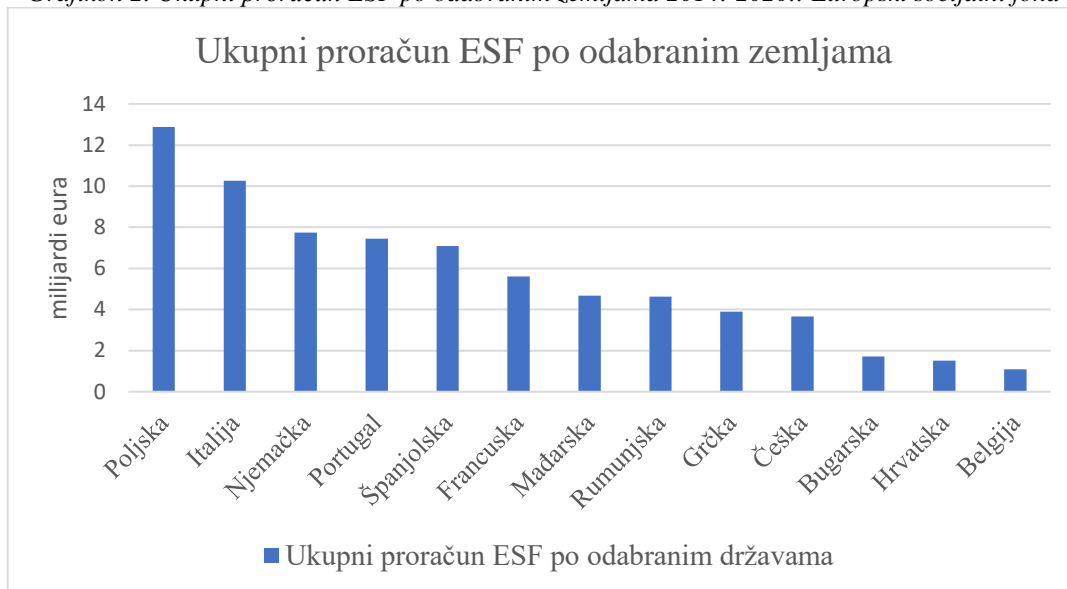
Izvor: Izrada autora prema podacima Europski strukturni i investicijski fondovi

Prema podacima strukturnih i investicijskih fondova, gledajući ukupni proračun ove politike Poljska se nalazi na prvom mjestu sa proračunom od 40,642 milijardi eura, zatim ju slijedi Italija sa 21, 543 milijardi eura, dok je proračun Republike Hrvatske 4,321 milijardi eura. „Veličina proračuna ovisi o mnogim faktorima, uglavnom se proračun financira iz doprinosa država kroz relativno dohodak, te carinama prikupljenih na vanjskim granicama i manjim dijelom porezom na dodatnu vrijednost“ (europa.eu, n.d.).

Sljedeći fond koji se objašnjava je **Europski socijalni fond (ESF)**. Ovaj fond pomaže jačanju i stvaranju novih radnih mjesta, odnosno ovaj fond podupire Europske strategije zapošljavanja, drugim riječima pomaže poslodavcima i pomoć posloprimcima s ciljem povećanja kvalitete života građana Europske unije, kao i povećanje radno aktivnog stanovništva. Iz ovog fonda se mogu financirati i razvijati ljudski potencijali poput programa za cjeloživotno učenje, zatim razna usavršavanja ili preusmjeravanja s ciljem zadovoljavanja tržišnih potreba. Kroz Europski socijalni fond se pokreću programi za potporu socijalne uključenosti kao što su npr. borba protiv diskriminacije, obrazovanje osoba sa raznim životnim situacijama, borba protiv nasilja, uključivanje žena, migranata ili drugih ugroženih skupina, jačanje institucija i razne akcije za stvaranje kvalitetnijeg načina života unutar određene regije. „Korisnici su lokalne i regionalne vlasti, obrazovne institucije, nevladine institucije, razne udruge i slično“ (Eu- projekti.info, n.d.).

U sljedećem grafikonu prikazuje se ukupni proračun politike ESF odabranih zemalja za Europski socijalni fond, također odabrano je trinaest zemalja (uključujući i Republiku Hrvatsku).

Grafikon 2. Ukupni proračun ESF po odabranim zemljama 2014.-2020.: Europski socijalni fond

Izvor: Izrada autora prema podacima Europski strukturni i investicijski fondovi

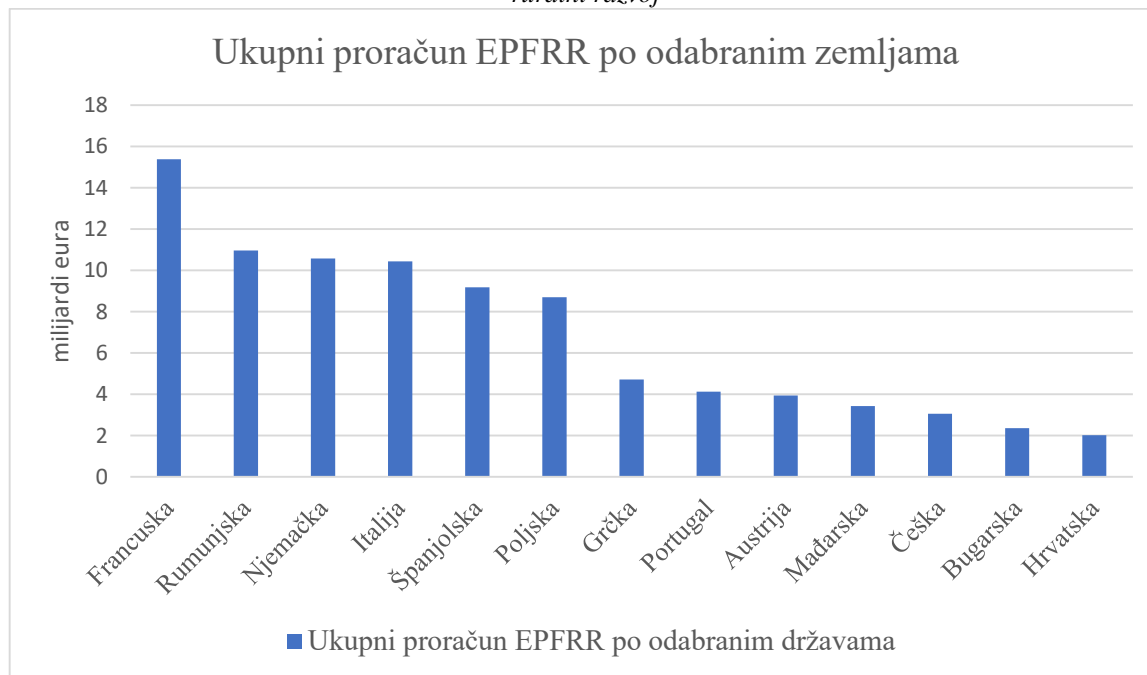
Prema podacima strukturnih i investicijskih fondova, gledajući ukupan proračun ESF, Poljska se nalazi na prvom mjesto s veličinom proračuna od 12, 875 milijardi eura, zatim Italija sa proračunom od 10, 266 milijardi eura, te Njemačka sa proračunom od 7, 735 milijardi eura, Republika Hrvatska ima proračun vrijedan 1, 516 milijardi eura. U radu je spomenuti na koji način se financijska sredstva raspoređuju, ali veliki značaj ima i broj stanovnika, kao i kvalitetno pripremljeni strateški planovi za ulaganje u određenu fazu unutar politike.

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) podupire i jača politiku ruralnog razvoja, kao i pomoć manje razvijenim članicama u provedbi i razvoju iste politike. Ova politika se financira kroz Zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP), te pridonosi ostvarenju ciljeva „Europa 2020“. Ima za cilj poboljšanje poljoprivredne proizvodnje, očuvanja okoliša, pošumljavanje, te poticanje ruralnih područja. Iz fonda se mogu financirati poljoprivredne aktivnosti poput osiguranje opskrbe hranom (npr. ekološka hrana), dobrobiti životinja, zatim obnavljanje, očuvanje ekosustava s poljoprivredom i šumarstvom, borba protiv klimatskih promjena (npr. borba protiv suše uz pomoć sustava za navodnjavanje), konkurentnost u poljoprivrednom sektoru, kao i jačanje društveno odgovornog ponašanja, društvene uključenosti i gospodarski razvoj ruralnih područja (EU- fondovi.hr, n.d.). Prijavitelji

za ovu politiku najčešće su poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, razne udruge za zaštitu okoliša, šumari, mladi i slično.

U sljedećem grafikonu prikazuje se ukupni proračun EPFRR odabranih zemalja, te obuhvaća trinaest zemalja uključujući i Republiku Hrvatsku.

Grafikon 3. Ukupni proračun EPFRR po odabranim zemljama 2014.-2020.: Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

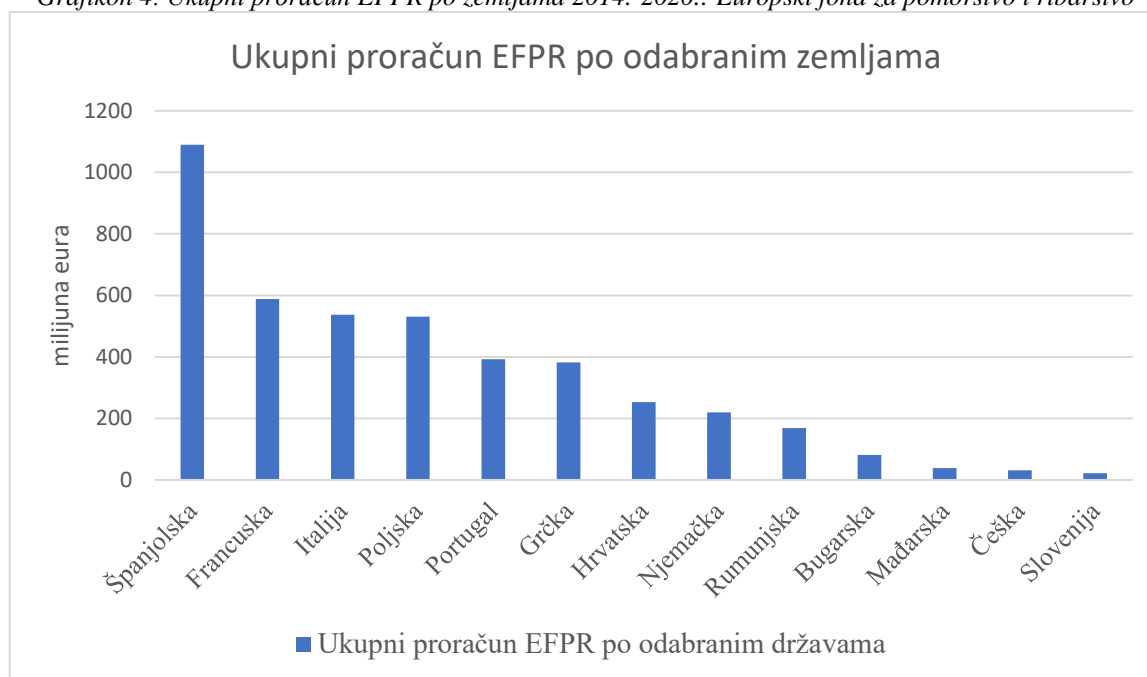
Izvor: Izrada autora prema podacima Europski strukturni i investicijski fondovi

Prema podacima strukturnih i investicijskih fondova, gledajući ukupan proračun EPFRR, Francuska zauzima prvo mjesto s veličinom proračuna od 15,384 milijardi eura, zatim Rumunjska sa 10,969 milijardi eura i Njemačka sa proračunom od 10,577 milijardi eura. Republika Hrvatska ima proračun sa iznosom od 2,026 milijardi eura. Važno je napomenuti kako su zemlje sa najvećim alokacijskim sredstvima poljoprivredno neovisne države, kao i jaki poljoprivredni proizvođači, koji za razliku od Republike Hrvatske shvaćaju potrebe u poljoprivrednim sektorima, kroz ulaganje u zdraviju i kvalitetniju hranu, prednost domaćim poljoprivrednicima itd., Hrvatska koja slijedi stope takvi država, trebala bi se fokusirati na svoje potencijalne resurse i štititi domaćeg proizvođača više nego stranog uvoznika. Sljedeći fond koji je usko vezan uz poljoprivredni fond je **Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)**; „namijenjen je podršci ribarskoj industriji i cijeloj grani ribarstva i pomorstva radi ostvarenje ciljeva i razvoja tog sektora u postizanju gospodarske i ekološke održivosti. Ovaj fond je osmišljen u svrhu razvoja ribarstva i akvakulture (uzgoj riba, školjkaša i povodnog bilja). Iz fonda za pomorstvo i ribarstvo mogu se financirati aktivnosti poput prerade proizvoda ribarstva

i akvakulture, ekološka proizvodnja, konkurentnost u sektoru ribarstva, poticanje zapošljavanja, održivo ribarstvo i slično“ (EU- fondovi.hr, n.d.). Republika Hrvatska je država sa bogatim izvorima vode, kao i čistim morem. Kako se ne bi kroz uzgoj raznih vrsta zagađivala voda, potrebno je ulagati u razne metoda zbrinjavanja otpada, čišćenje voda, čuvanje okoliša i uz sve to također štititi domaće proizvođače riba i školjkaša, prije nego stranoga.

U sljedećem grafikonu prikazuje se ukupni proračun EFPR odabranih zemalja, te obuhvaća trinaest zemalja uključujući i Republiku Hrvatsku.

Grafikon 4. Ukupni proračun EFPR po zemljama 2014.-2020.: Europski fond za pomorstvo i ribarstvo

Izvor: Izrada autora prema podacima Europski strukturni i investicijski fondovi

Prema podacima strukturnih i investicijskih fondova, gledajući ukupan proračun EFPR, Španjolska ima najveći proračun sa iznosom od 1, 089 milijardi eura, dok Francuska ima 587, 981 milijuna eura, te Italija sa 537, 263 milijuna eura. Republika Hrvatska ima veličinu proračuna za ovu politiku 252, 643 milijuna eura.

Kroz strukturne i investicijske fondove (ESIF), Republici Hrvatskoj stoji na raspolaganju u razdoblju 2014.-2020. godine 10, 731 milijardi eura. Ciljevi strukturnih fondova su „**povećanje konkurentnosti regionalnog gospodarstva, uz stvaranje novih radnih mjesta**“ to podrazumijeva osiguranje adekvatne, održive infrastrukture, stvaranje i iskorištavanje obnovljivih izvora, poticanje poduzetništva, korištenje tehnologije, te zaštita okoliša, zatim „**razvoj ljudskih potencijala**“ podupire zapošljavanje i socijalnu uključenost, pruža mogućnosti studentima, školarcima, ženama i drugim ugroženim skupinama mogućnost

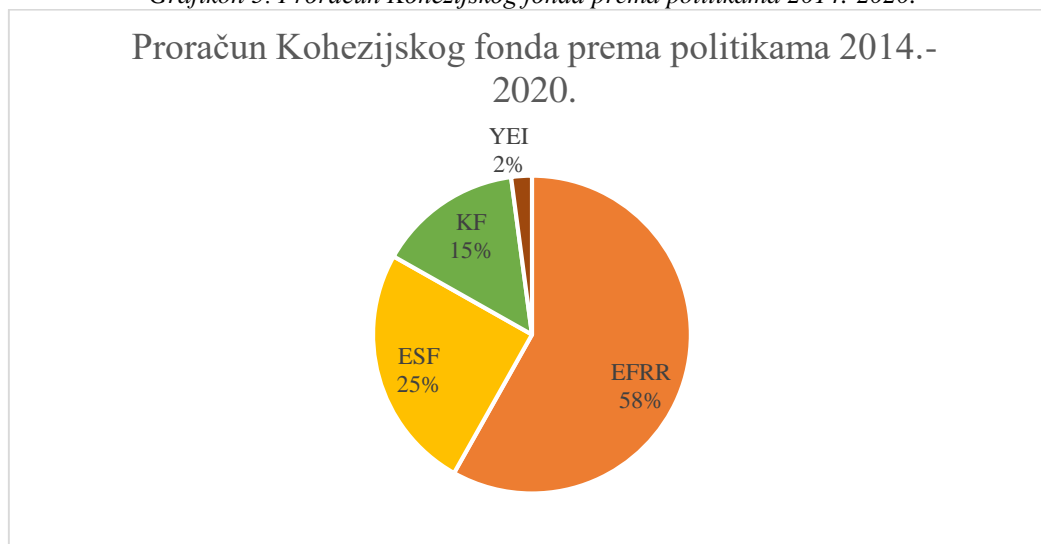
napredovanja kroz razne inicijativne potpore i programe, te „**ravnomjieran razvoj naselja**“ ovaj cilj je objašnjen kroz razvoj urbanih i ruralnih naselja, poticanje poljoprivrede i ribarstva, turizma i održivog razvoja na takvim područjima. U novom proračunskom razdoblju osigurano je od 2021.-2027. godine 14,3 milijardi eura za RH. (Bajo., Jurlina Alibegović D. 2008.)

Značajan izraz koji se često primjenjuje u terminologiji strukturnih i investicijskih fondova je održivi razvoj. Pojam je to koji uzima u obzir dobrobit buduće generacije, s zadatkom da sadašnja generacija troši onoliko koliko joj je zaista potrebno.

Europska unija je osnovala i poseban fond zvan **Kohezijski fond (KF)**. To je fond koji pomaže manje razvijenim članicama „čiji je BDP po stanovniku manji od 90%-tnog prosjeka EU. Za razdoblje od 2014.-2020. Kohezijskim fondom koristile su se Bugarska, Hrvatska, Cipar, Češka, Estonija, Grčka, Mađarska, Latvija, Malta, Portugal, Rumunjska, Slovačka, te Sloveniji“ (Europska komisija, n.d.). Iz Kohezijskog fonda mogu se financirati infrastrukturne povezanosti unutar Unije i izvan zaštita okoliša koja podiže standard EU, podupire i omogućava korištenje obnovljivih izvora energije.

U sljedećem grafičkom prikazu, vidljiv je proračun Kohezijskog fonda, izražen u postotcima (%).

Grafikon 5. Proračun Kohezijskog fonda prema politikama 2014.-2020.

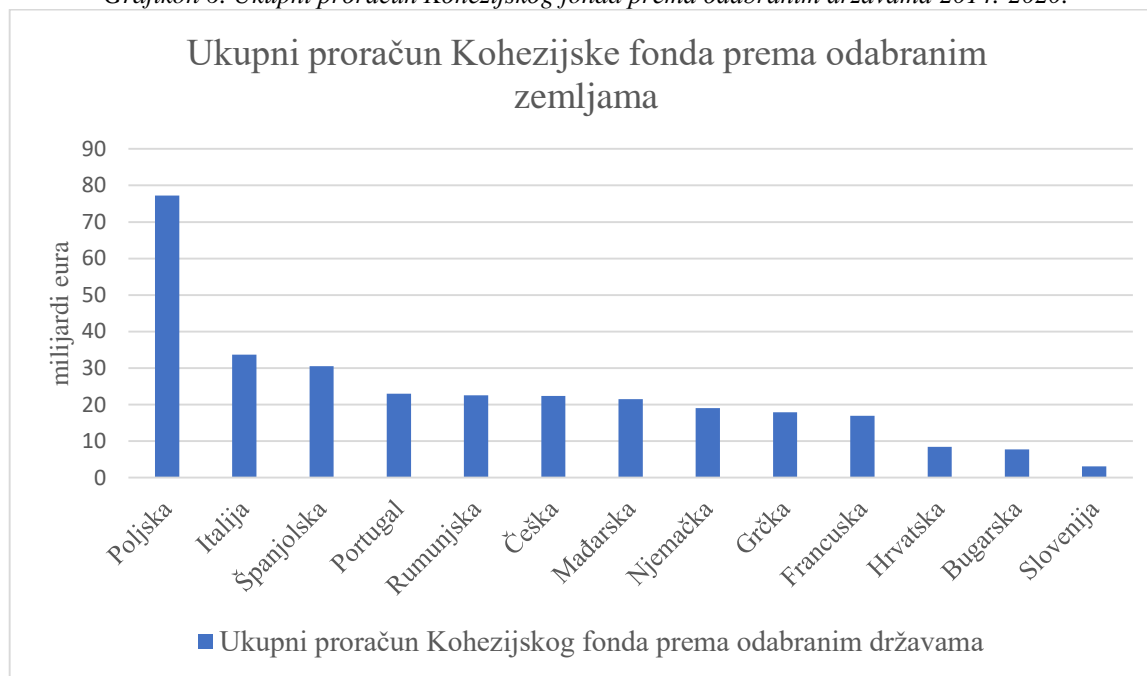

Izvor: Izrada autora prema podacima Europski strukturni i investicijski fondovi, dostupno na:

Ukupan proračun koji je vidljiv iz grafa 5. ukazuje na raspodjelu Kohezijske fonda prema politikama, izražen u postotcima (%). Najveći iznos postotka nosi EFRR- Europski fond za regionalni razvoj sa 58%, zatim 25% odnosi se na ESF- Europski socijalni fond, KF- Kohezijski fond sa 14,8%, a YEI- inicijativa za zapošljavanje mladih 2,1%, koji je usmjeren na

financiranje raznih edukacija od prekvalifikacije, naukovanja, do raznih tečajeva za osobni razvoj. U sljedećem grafičkom prikazu, vidljiv je proračun Kohezijskog fonda prema odabranim zemljama, točnije trinaest uključujući i Republiku Hrvatsku.

Grafikon 6. Ukupni proračun Kohezijskog fonda prema odabranim državama 2014.-2020.

Izvor: Izrada autora prema podacima Europski strukturni i investicijski fondovi

Iz grafa 6. vidljiva je raspodjela prema državama i njezinom korištenju određenih fondova, pa je tako Poljska najveći korisnik sa 77, 196 milijardi eura, slijedi ju Italija sa 33, 689 milijardi eura i Španjolska sa 30, 551 milijardi eura. Što se tiče RH smještena je među zadnjima što upućuje na to da ima dovoljno prostora i mjesta za napredak i većom mogućnosti financiranja. Važno je napomenuti kako je potrebno imati dobru pripremljenu strategiju i dokumentaciju za dobivanje sredstava, uz naravno prethodno istraživanje stvarnih potreba tržišta kao i stanovništva.

3.2. Utjecaj regionalne politike na administrativnu raspodjelu i lokalne zajednice

Razni programi koji su provedeni na lokalnoj i regionalnoj razini sa ciljem smanjenja nezaposlenosti (primjerice dodatnom edukacijom), promicanje raznih inicijativa (uključivanje žena, borba protiv nasilja i tome slično), povećanje konkurentnosti, prilagodba tehnologije, informacija, te stvaranje inovacije samo su neke od stavke za rast i razvoj zajednice. Današnje društvo koje podosta ovisi o globalizaciji i njezinim faktorima značajno utječu na razvoj

lokalnih, ali i nacionalnih zajednica. Uz strukturne fondove, EU je osnovala inicijativne zajednice, Program jednakosti (eng. *Program equal*), *Program Interreg*, *Program Leader*, *Program urban* koje pružaju pomoć u rješavanju specifičnih problema regionalnog razvoja unutar Unije. (Bajo A., Jurlina Alibegović D. 2008.) Programi EU „predstavljaju integrirani niz aktivnosti u svrhu promicanja suradnje između država u različitim područjima povezanim sa zajedničkom EU politikom.“ (eufodnovi.hr, n.d.) Programi se odnose primjerice na zdravstveno, obrazovano, kulturno, umjetničko područje, prava potrošača i slično tome, a povezane su sa strategijama koje je svaka članica definirala za sebe. Poznati programi su Erasmus +, Obzor 2020., Europa za građane, Europske snage i solidarnost, Kreativna Europa, Digitalna Europa. U novom financijskom razdoblju (2021-2027.godine) očekuje se nadogradnja i povezivanje sa prethodnim programima. (Europska komisija, n.d.)

Globalizacija je pojam koji se može definirati na različite načine, prema OECD-u (2005.), „globalizacija je definirana kao proces ekonomske integracije koji obuhvaća resurse koji postaju mobilni, ekonomije koje postaju sve povezane i financijska tržišta koja postaju sve internacionalnija“. Primjeri globalizacije koje obilježavaju nečiju svakodnevnicu su, stanovnik Hrvatske iz svog naslonjača može kupovati odjeću u Engleskoj, koja je proizvedena u Bangladešu, potom mogućnost rada u Hrvatskoj za strane državljane, konzumacija američke hrane, kineske hrane, komunikacija s drugim dijelovima svijeta i slično. Svakako se može raspravljati o tome je li globalizacija nešto dobro ili loše što utječe svakodnevno na određenu društvenu zajednicu.

Lokalne zajednice koje se susreću sa globalnim izazovima često se stavljaju u poziciju promjene, odnosno potrebno je strateško razmišljanje tj. mijenjanje načina poslovanja ili upravljanja. Zadatak regionalne politike osim gospodarskog rasta i povećanja kvalitete života je pomoć nacionalnim/lokalnim politikama u obavljanju zadataka, odnosno rješavanju problema. „Prioritete u koje lokalne zajednice prvenstveno žele ulagati su obnova **fizičke infrastrukture** (cestovna, željezna, eklektična.), ulaganje u **ljudski potencijal** (obrazovanje, prekvalifikacije, znanja i vještine radne snage.), nadalje, u **poduzetništvo** (politike, financijska potpora, istraživanja i razvoj.), te **kompetencije lokalne vlade** (stavovi vladajućih, njihova sposobnost za zadovoljavanje potrebe privatnih poduzeća.)“ (Maldini P., 2014.).

Lokalna zajednica čiji se pojam može definirati kao teritorijalna zajednica koja nije definirana na općine ili županije, nego je prostor u kojem živi stanovništvo jedno do drugog i dijele istu tradiciju, kulturu, okolinu, interes i vrijednosti. Današnja pozicija lokalnih zajednica, po mnogome je određena globalizacijom. S jedne strane globalizacija dovodi do novih oblika

lokalnih zajednica i pronalaženju njezinih važnih čimbenika za razvoj, a s druge strane lokalne zajednice moraju postat kreativne u stvaranju ekonomskog razvoja. Ekonomski razvoj „je proces stvaranja i održavanja bogatstva. Ekonomski razvoj se događa onda kada raste i standard života, kada je dohodak stanovništva veći, kvalitetnija ponuda radnih mjesta i usluga, a prvenstveno kvaliteta života na većoj razini“ (Maldini P., 2014.). Često se BDP uzima kao glavna mjera životnog standarda, no u stvarnosti na kvalitetu života utječu mnogi drugi faktori. BDP nije dobar pokazatelj kvalitete života zbog postojanja ekonomske nejednakosti među regijama, duljina radnog vremena (premalo slobodnog vremena), onečišćenje okoliša, visina primanja, različita kvaliteta zdravstva, obrazovnog sustava i slično.

Dodjela pomoći iz strukturnih fondova državama članica usko je povezana s pojmom **Nacionalna klasifikacija statističkih regija**. Pojam označava „statistički standard koji se koristi za prikupljanje, obradu, analizu i diseminaciju podataka regionalne statistike prema razinama prostorne podjele Republike Hrvatske.“ (DZS, 2019.) Kako bi se ravnomjerno raspodijelio rast svake regije, NUTS II. regije raspoređene su u tri skupine: 1.) „Manje razvijene regije (BDP po stanovniku manji od 75% prosjeka EU-27), 2.) Tranzicijske zemlje (BDP po stanovniku između 75%-90% prosjeka EU-27), 3.) Razvijene regije (BDP po stanovniku iznad 90% prosjeka EU-27).“ (Eurostat regional yearbook, 2015.) U skladu s pravilima Eurostat-a, Republika Hrvatska bila je podijeljena, NUTS 1- RH, NUTS 2- Kontinentalna i Jadranska Hrvatska (trenutna podjela), dok se za buduću podjelu očekuje NUTS 3- 21 županija. (MRREF, n.d.)

Europska unija u budućnosti želi povećati iznos kohezijskog, ali i drugih fondova, kako bi se pružila mogućnost većeg i boljeg gospodarskog razvoja onim regijama i zemljama kojima je najpotrebnije. Vidljivo je to iz povećanih planiranih financijskih perspektiva buduća razdoblja (primjerice 2021.-2027. godine). EU kroz takav solidaran način pokušava poboljšati perspektivu rasta i razvoja na globalnoj razini.

4. REGIONALNI RAZVOJ I REGIONALNA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE

Glavni zadatak regionalne politike je omogućiti svim regijama u državi, osobito onima u razvoju, ostvarenje potencijala i dostizanje mogućnosti regionalnog napretka i održivog razvoja s povećanjem kvalitete života građana, u skladu sa svim ključnim državnim, ali i društvenim tijelima (Vlada RH, regionalne i lokalne samouprave, sveučilišta, istraživački centri...).

4.1. Glavna obilježja regionalne politike u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska koja ima svoju dugu povijest u stvaranju i razvijanju samostalne države, češće se susreće s političkim nego ekonomskim problemima u stvaranju regionalne politike ili regionalnih strategija. U povijesti Republike Hrvatske razlikuje se nekoliko razdoblja, koje su uzrokovale gospodarsko opterećenje kroz pad zaposlenosti, proizvodnje, dohotka i to u onim regijama koje su industrijske bile jake poput Slavonije, Baranje i Srijema. Kroz već spomenuta različita gospodarska razdoblja, definiramo:

- „Prvo podrazdoblje, od osamostaljenja do 1993. godine, ovo razdoblje je u pratnji sa ekonomskom krizom, ratnim stradanjima, te početkom tranzicijske transformacije (privatizacija, valutna konvertibilnost kune, liberalizacija tržišta, cijena ..)
- U uvjetima prvog razdoblja izrađen je tzv. Stabilizacijski program koji je za cilj imao od 1994.-1999. godine zaustaviti hiperinflaciju, te ostvarenje pozitivne stope rasta za bolje kontroliranje monetarne i fiskalne politike. U ovom razdoblju krenule su obnove imovina i infrastrukture, provedene su i brojne reforme, a dvije najveće-reforma bankovnog i poreznog sustava odnosno uvođenje PDV-a.
- Treće podrazdoblje obuhvaća vremenski period od 2000.-2007. a obilježava ga pozitivna stopa rasta (oko 5% prosječno), niska stopa inflacije (oko 3%), te pad stope nezaposlenosti (sa 16,1% 2000. na 9,6% 2007. godine). Ovo razdoblje se još naziva prijelomnom točkom Hrvatskog gospodarstva“ (Devčić A., Šostar M., 2015.).

Glavni pokazatelj razvijenosti neke zemlje je BDP *per capita*. Osim BDP-a pokušava se uvesti i kompleksniji pokazatelj razvijenosti zemlje, a to je izračun za stupanj kvalitete života građana u određenoj zemlji. Postoji mjerljivi pokazatelj pod nazivom „Indeks društvenog

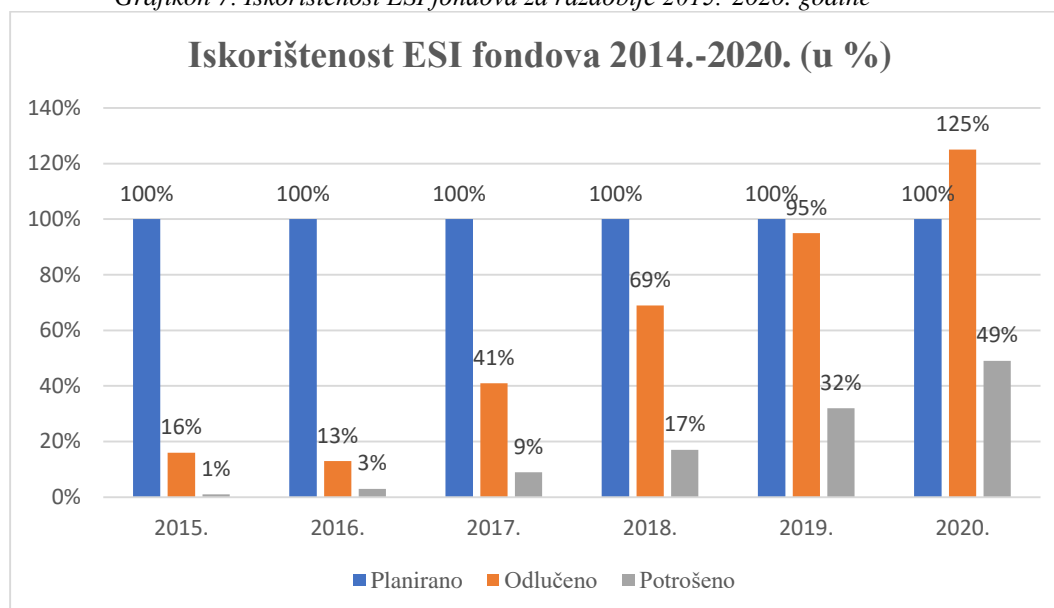
razvoja“ (eng. *Human Development indeks*, HDI). „Indeks je to koji mjeri ključne dimenzije ljudskog razvoja, a obuhvaćaju: a) dug i zdrav život, b) pristup obrazovanju c) pristojan životni standard“ (IMD- Institut za razvoj poslovnog upravljanja, 2021.).

Prema Izvješću o ljudskom razvoju za 2020. godinu, od 189 zemalja koje sudjeluju u izračunu indeksa, Republika Hrvatska plasirala se na 43. mjesto sa indeksom od 0,851. Prvo mjesto je Norveška sa indeksom od 0,957, zatim Irska sa 0,955, te Švicarska, sa istim indeksom. Zanimljivo je izdvojiti kako se na četvrtom mjestu nalazi Hong Kong, a na osmom Australija dok su ostale zemlje u Top 10, Europske. Prema prijašnjim podacima vidljiv je napredak Republike Hrvatske i uspinjanje na ljestvici indeksa. (UNDP, 2020.)

Sljedeći pokazatelj koji utječe na razvijenosti zemlje je Indeks globalne konkurentnosti (eng. *Global Competitiveness indeks*). Prema Izvješću globalne konkurentnosti za 2021. godinu, Republika Hrvatska se plasirala na 59. mjesto, od 64 država. Prema istom izvješću razlozi za zauzimanje mjesta su izazovi koje prate RH u 2021. godini, neki od njih su „reforma i digitalizacija pravosudnog sustava, reforma i digitalizacija lokalnih i regionalnih samouprava, podržavanje poduzetničkih aktivnosti za održivi razvoj, borba sa COVID-19 pandemijom. Prva tri mjesta zauzimaju Švicarska, zatim Švedska i Danska, to su gospodarstva koja ulažu u inovacije, digitalizacija, socijalna uključenosti i kohezija. (Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2021.)

Prednost pristupanju EU pruža mogućnost sudjelovanja u raznim razvojnim potporama, tako je Republika Hrvatska kao 27 članica morala je biti upoznata sa načinima za iskorištavanje novčanih sredstava. Važna je dobra usklađenost regionalne i nacionalne politiku, time se uspješno definiraju ciljevi i potrebe društva. Kada je riječ o regionalnom razvoju važno je napomenuti kako postoje određeni zakonski i strateški okviri koji su potrebni za dobro privlačenje i iskorištavanje fondova za svaku regiju kojoj je namijenjeno. U sljedećem grafičkom prikazu i tablici vidljiva je iskorištenost ESI fondova u Republici Hrvatskoj do datuma 30.12.2020. godine.

Grafikon 7. Iskorištenost ESI fondova za razdoblje 2015.-2020. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima Europskog strukturnog i investicijskog fonda

Vidljivo je iz prikazanog grafikona kako je u financijskoj perspektivi 2014.-2020. godine, potrošnja manja od 50%, glavni nedostaci su nedovoljno znanja u pisanju pripreme dokumentacije za projekte, loša raspodjela na što bi se sredstva potrošila i slično. Također je vidljivo kako podatak „potrošeno“ raste prema kraju financijske perspektive i za buduća razdoblja očekuje veći postotak iskorištenosti fondova za RH.

Tablica 3. Ukupna iskorištenost ESI fondova 2015.-2020. (u €)

Godine	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Planirano	12 677 147 109	12 677 181 276	12 653 897 648	12 649 216 023	12 653 339 982	12 653 794 174
Odlučeno	1 993 559 830	1 643 678 875	5 146 459 442	8 740 339 553	12 069 381 801	15 788 726 224
Potrošeno	80 683 457	395 685 633	1 103 044	2 178 146 230	3 991 709 694	6 205 930 285

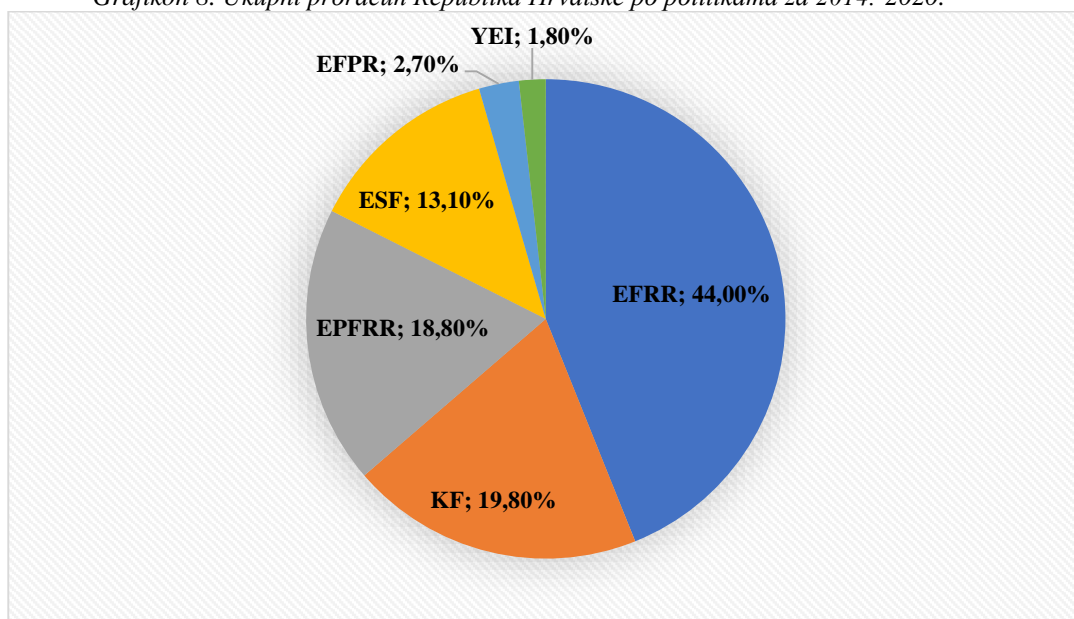
Izvor: Izrada autora prema podacima Europskog strukturnog i investicijskog fonda

Tablica prikazuje podatke ukupne iskorištenosti ESI fondova u Republici Hrvatskoj. Podaci se odnose na planirana, odlučena i potrošena financijska sredstva. Vidljivo je iz grafikona i slike kako je stavka „potrošeno“ od početka financijskog razdoblja do kraja, raslo.

S obzirom da je Republika Hrvatska članica Europske unije, te ima mogućnost sudjelovanja u financijskoj pomoći za rast i razvoj regija, u sljedećem grafičkom prikazu,

vidljiva je raspodjela politika u postocima za Republiku Hrvatsku u financijskom razdoblju 2014.-2020. godine.

Grafikon 8. Ukupni proračun Republika Hrvatske po politikama za 2014.-2020.

Izvor: Izrada autora prema podacima Europskih strukturnih i investicijskih fondova

Od ukupno 100%-otnog proračuna, 44% ide na fond regionalnog razvoja. Zatim Kohezijski fond sa skoro 20%, slijedi ga poljoprivredni fond za ruralni razvoj 18,8%, socijalni fond sa 13,1%, fond za pomorstvo i ribarstvo sa 2,7% i program YEI- inicijativa zapošljavanja mladih sa 1,8%. Točne financijske brojke prikazane su u sljedećoj tablici.

Tablica 4. Raspodjela proračuna politika iz ESI fonda za RH 2014.-2020.

Naziv fonda	Alokacija u €
Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)	4.700.499.588
Kohezijski fond	2.130.755.644
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)	2.026.222.500
Europski socijalni fond (ESF)	1.621.046.414
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)	252.643.138
UKUPNO:	10.731.167.284

Izvor: Izrada autora prema podacima Europskih strukturnih i investicijskih fondova

Na raspolaganju Republika Hrvatska u istom razdoblju ima 10,731 milijardi eura, od kojih se 8,452 milijardi eura predviđa za ciljeve kohezijske politike, 2,026 milijardi eura za poljoprivredu i ruralni razvoj, te 253 milijuna eura za razvoj ribarstva.

Za mogućnost iskorištavanja ESI fondova osim dobre pripreme, bitan je strateški okvir. Strategija koja se donosi za određeno financijsko razdoblje usmjerava se na postizanje ciljeve kroz kojeg se financiraju projekti. „Prema definiciji strateški okviri se definiraju kao niz javnih politika (strategija, zakona, podzakona i slično) koji sadržavaju ciljeve i smjernice za razvoj Europske unije i određene države članica. Ključni strateški okvir Europske unije za razdoblje 2014.-2020. čine Kohezijska politika, Strategija Europa 2020 i pojedine sektore javne politike“ (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.).

4.2. Podaci Europskih strukturnih i investicijskih fondova za RH 2014.-2020. u području Operativnih programa

Kako je ranije više puta navedeno, Republika Hrvatska punopravna je članica Europske unije i to od 2013. godine, a time se otvorila mogućnost raspoređivanja strukturnih i investicijskih fondova od strane Europske unije. Prema definiciji „operativni programi su dokumenti prema kojima se detaljnije razrađuju i opisuju potrebni ciljevi određene zemlje, za razvoj i postizanje određenih ciljeva, te iskorištavanje ESI fondova“ (EU- fondovi. Info, n.d.). Vlada RH definirala je četiri programa i svaki program se financira iz određenog ESI fonda, u nastavku navedeni su programi:

- „Operativni program Konkurentnost i kohezija (OPKK),
- Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali (OPULJP),
- Program ruralnog razvoja (PRR),
- Operativni program za pomorstvo i ribarstvo (OPRR)“ (EU- fondovi. Info, n.d.).

4.2.1. Operativni program “Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.”

Konkurentnost i kohezija je prvi operativni program donošen za razdoblje 2014.-2020. godine i podrazumijeva poticanje u razvoj radnog okruženja kroz ulaganje u infrastrukturu (promet, energetika, ICT, zaštite okoliša..), te potpore u razvoj poduzetništva i istraživanja. „Na raspolaganju Republici Hrvatskoj stoji 6,863 milijardi eura, od čega 4,700 milijardi eura dolazi iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR), 2,131 milijardi eura iz Kohezijskog fonda

(KF). To su iznosi kojima nisu pridodani nacionalni doprinosi. Doprinos RH je 1,192 milijardi eura, te ukupna vrijednost raste na 8,055 milijardi eura“ (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.).

U nastavku je tablica koja prikazuje stavke ulaganja operativnog programa „Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“ godine.

Tablica 5. OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.

Stavke ulaganja	Alokacija ESIF (€)
Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	689.353.884
Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije	226.367.742
Poslovna konkurentnost	1.293.791.680
Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	530.059.584
Klimatske promjene i upravljanje rizicima	209.131.628
Zaštita okoliša i održivost resursa	1.566.578.221
Povezanost i mobilnost	1.280.375.841
Socijalno uključivanje i zdravlje	383.569.249
Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	304.914.791
Tehnička pomoć	236.112.612
Sanacija šteta od potresa	111.000.000
Jačanje oporavka od krize u kontekstu pandemije COVID-19 i priprema za zeleni, digitalni i otporniji oporavak gospodarstva	31.498.663
UKUPNO:	6.862.753.895

Izvor: Izrada autora prema podacima Europski strukturni i investicijski fondovi

Iz tablice je vidljiv ukupni iznos koji je utrošen na prvi operativni program, a to je 6 862 753 895 eura. Vlada RH ga je raspodijelila po bitnim faktorima koji utječu na razvoj zaposlenosti i čimbenike vezane uz poboljšanje glavne stavke (kroz zaštitu okoliša, poticanje istraživanje i inovacije, obrazovanje, prekvalifikacija, pomoć u doba COVID- 19 pandemije, područjima pogođena potresom i slično).

4.2.2. Operativni program "Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020."

Učinkoviti ljudski potencijali su drugi po redu Operativni program, doneseni za razdoblje 2014.-2020. godine i podrazumijeva razvoj i ulaganje u glavni resurs svake države a to su stanovnici. Ovaj program pomaže ljudima da jačaju svoje vještine, priključe tržištu rada, uključivanje socijalno ugrožene skupine, te stvaranje dostupnije javne uprave, a financira se iz socijalnog fonda. Cilj programa je zapravo doprinijeti povećanju zapošljivosti i socijalne kohezije. „Republika Hrvatska je ovim programom osigurala 1,88 milijardi €, od čega se 1,62 milijardi eura financira iz Europskog socijalnog fonda“ (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.). Razrađena su četiri temelja područja odnosno stavke ulaganja:

- „Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage,
- Socijalno uključivanje
- Obrazovanje i cjeloživotno učenje
- Dobro upravljanje“ (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.).

U nastavku je tablica 6. koja prikazuje stavke ulaganja i iznose u EUR za OP Učinkoviti ljudski potencijali za razdoblje od 2014.-2020. godine.

Tablica 6. OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020

Stavke ulaganja	Alokacija ESIF (€)
Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage	517.769.470
Socijalno uključivanje	340.146.855
Obrazovanje i cjeloživotno učenje	450.000.000
Pametna administracija	179.130.089
Tehnička pomoć	80.000.000
UKUPNO:	1.621.046.414

Izvor: Izrada autora prema podacima Europskih strukturnih i investicijskih Fondova

Iz tablice je vidljiv ukupni iznos koji je utrošen na drugi operativni program, a to je 1 621 046 414 eura. Sredstva su uglavnom usmjerena na razvoj ljudskog kapitala (kroz omogućavanje radnih mjesta, obrazovanje te rješavanje glavnih problema RH, a to je administracija).

4.2.3. Program ruralnog razvoj 2014.-2020.

Treći Operativni program je Program ruralnog razvoja koji je donesen za razdoblje 2014.-2020. godine, kreiran je kao potreba razvoja poljoprivrede, a potiče iz ZPP (Zajedničke poljoprivredne politike) i njezinih potreba. Glavni cilj ovog operativnog programa je poticanje konkurentnosti u poljoprivrednom sektoru, stvaranje održivog razvoja, proizvodnja hrane, održiva poljoprivreda, stvaranje radnih mjesta, zaštita i obnova okoliša, a financira se iz poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj „Ukupna alokacija u EUR ovog programa iznosila je u istom razdoblju 2.383 milijarde eura, od čega je iz Europskog fonda za ruralni razvoj financirano 2.026 milijardi eura, a ostatak iz nacionalnog proračuna RH“ (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.). U nastavku je tablica koja prikazuje prioritetne programe ulaganja za ruralni razvoj, izražen u EUR.

Tablica 7. Program ruralnog razvoja 2014.-2020.

Stavke ulaganja	Alokacija ESIF (€)
Povećanje održivog poljoprivrednog gospodarstva te konkurentnosti svih vrsta poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama, promovirajući pri tome i inovacijske poljoprivredne tehnologije, kao održivo upravljanje šuma	655.258.065,04
Promicanje organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i trženje poljoprivrednih proizvoda, dobrobit životinja te upravljanje rizicima u poljoprivredi	262.787.249,14
Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava vezanih uz poljoprivredu i šumarstvo	532.027.110,93
Promicanje učinkovitosti resursa i pomaka prema klimatski elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru	125.957.189,34
Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima	408.629.038,15
Tehnička pomoć	41.563.847,40
UKUPNO:	2.026.222.500,00

Izvor: Izrada autora prema podacima Europskog strukturnog i investicijskog fonda

Iz tablice je vidljiv ukupni iznos koji je utrošen na treći operativni program, a to je 2 026 222 500 eura. Sredstva su usmjerena na jačanje poljoprivrednog sektora (kroz održivi razvoj, poljoprivreda koja brine o zaštiti okoliša, zdravijoj prehrani, zapošljavanje i slično).

4.2.4. Operativni program “za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020.“

Posljednji Operativni program odnosi se na pomorstvo i ribarstvo, a donesen je za razdoblje 2014.-2020. godine, s ciljem povećanja produktivnosti i proizvodnje ribe i ribljih proizvoda u moru ili akvakulturi, također podupire zaštitu okoliša, zapošljavanje i konkurentnost. Potiče iz potreba ZRP (Zajedničke ribarske politike) koja ima za cilj povećanje angažmana i razvoja u sektoru ribarstva. Republici Hrvatskoj stoji na raspolaganju iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo 252.643,138 eura.

U nastavku je tablica 8. koja prikazuje prioriteta područja ulaganja i iznose u EUR.

Tablica 8. OP Za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020.

Stavke ulaganja	Alokacija ESIF (€)
Poticanje okolišnog održivog, resurno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju temeljenog ribarstva	87.414.138,00
Poticanje okolišno održive, resurno učinkovite, inovativne, konkurente i na znanju utemeljene akvakulture	55.507.476,00
Poticanje provedbe ZRP-a	32.166.282,00
Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije	23.549.850,00
Poticanje stavljanja na tržište i prerade	44.555.858,00
Poticanje provedbe integrirane pomorske politike	332.215,00
Tehnička pomoć	9.118.319,00
UKUPNO:	252.643,138

Izvor: Izrada autora prema podacima Europskog strukturnog i investicijskog fonda

Iz tablice je vidljiv ukupni iznos koji je utrošen na treći operativni program, a to je 252 643, 138 eura. Sredstva su raspodijeljena održivo ribarstvo, ulaganje u znanje i vještine vezano za navedeni OP, kao i stvaranje radnih mjesta na području ribarstva.

4.3. Financijski pokazatelji Operativnih programa za 2014.-2020. godine

U ovom poglavlju detaljnije su prikazane vrijednosti sredstava za Operativne programe u sklopu Europskih strukturnih i investicijskih fondova za rast i razvoj određenih sektora u gospodarstvu, što je vidljivo u sljedećoj tablici.

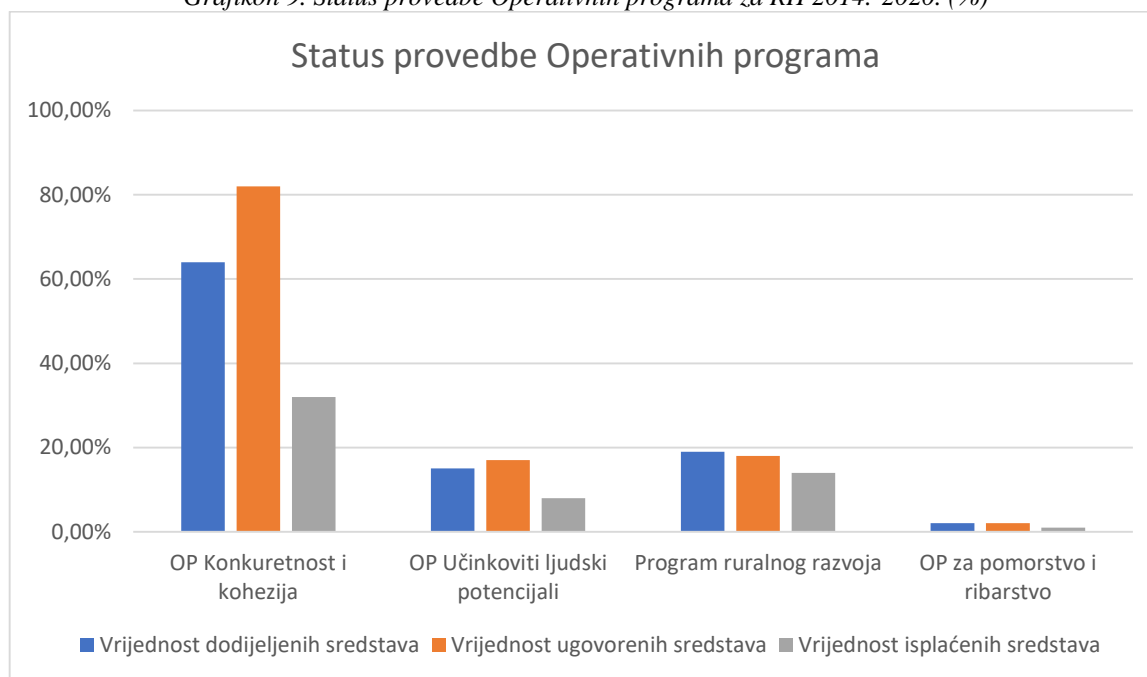
Tablica 9. Financijski pokazatelji za status provedbe OP za financijsko razdoblje 2014.-2020. (u €)

Programi	Vrijednost dodijeljenih sredstava (alokacija)	Vrijednost ugovorenih sredstava	Vrijednost isplaćenih sredstava
OP Konkurentnost i kohezija	6.831.255.232,00	8.831.340.664,00	3.445.326.128,67
OP Učinkoviti ljudski potencijali	1.621.046.414,00	1.835.407.423,26	873.991.843,3
Program ruralnog razvoja	2.026.222.500,00	1.935.266.316,32	1.459.854.468,45
OP za pomorstvo i ribarstvo	252.643.138,00	229.111.113,83	105.654.740,97
UKUPNO	10.731.167.284,00	12.831.125.517,41	5.884.827.181,44

Izvor: Izrada autora prema podacima Europski strukturni i investicijski fondovi

Prema podacima strukturnih i investicijskih fondova za razdoblje 2014.-2020. godine, ukupan iznos dodijeljenih sredstava iznosi 10,731 milijardi eura, vrijednost ugovorenih za sva četiri OP je 12, 831 milijardi eura, dok je isplaćeno manje od 50%, odnosno 5,884 milijardi eura. U nastavku je grafički prikaz brojčanih podataka.

Grafikon 9. Status provedbe Operativnih programa za RH 2014.-2020. (%)

Izvor: Izrada autora prema podacima Europski strukturni i investicijski fondovi

U grafikonu su vidljivi podaci o vrijednosti dodijeljenih sredstava (alokacije), vrijednosti ugovorenih te vrijednosti isplaćenih sredstava prema korisnicima za Operativne programe Republike Hrvatske u razdoblju od 2014.-2020. godine. Podaci iz 2021. godine prema Europskim strukturnim i investicijskih fondova govore kako je od 100%-otnog iznosa (10,731 eura), dodijeljena vrijednost 64% prema OP „Konkurentnost i kohezija“, ugovorena vrijednost iznosi 82%, a isplaćeni je iznos od 32%. Za OP „Učinkoviti ljudski potencijali“ dodijeljena vrijednost (od 100%) iznosi 15%, ugovorena vrijednost sredstava 17%, a isplaćeno je 8%, što se tiče Programa ruralnog razvoja, vrijednost dodijeljenih sredstava iznosi 19% (od 100%), zatim vrijednost ugovorenih sredstava iznosi 18%, a isplaćeno je svega 14%, te OP za pomorstvo i ribarstvo iznosi svega 2% za sve tri stavke.

Nedovoljni broj prijavitelja zbog nedostatka kvalificiranog osoblja u području EU fondova/projekata u navedenom financijskom razdoblju, ne povjerenje prema institucijama, odnosno općenito prema sustavu, kašnjenje sa natječajima, pozivi itd., dovodi do velike razlike između stavke vrijednost isplaćeni sredstava u usporedbi sa ugovorenim ili dodijeljenim sredstvima. (Europski strukturni i investicijski fondovi, n.d.)

4.4. Neravnomjeran regionalni razvoj

Odstupanja poput socio- ekonomskih mjere se na razini lokalnih i regionalnih samouprava. Različita odstupanja među županijama osim nepovoljnog demografskog stanja, najčešće se mjere kvalitetom obrazovnih institucija, ali i stopi obrazovanog stanovništva, prosječne neto plaće, kvaliteta infrastrukture i komunikacijskih kanala (primjerice internet), dostupnost javnog prijevoza, kulturnih i sportskih događaja, turizam i tome slično. Važno je naglasiti kako je veća zabrinutost u odstupanjima i razlikama između općina, nego između županija. (Tropina Godec, 2009.) Prema tome dijelimo regije na tri različita regionalna stanja: a) „**nerazvijene regije**“ to su pretežito područja u kojima prevladava poljoprivredni sektor, nepovoljni smještaj za stanovanje, te manji broj stanovnika. b) „**regije u depresiji**“ to su regije koje nisu doživjele rast i razvoj zbog raznih nedostataka poput ulaganja u nove proizvode, a u svojoj povijesti bile su zahvaćene raznim proizvodnim pogonima. c) „**prenapućene regije**“ su ona mjesta koja je zahvaćena većim brojem stanovništva, gospodarskim rastom i aktivnostima koje dovode do stvaranja takvih područja (Devčić A., Šostar M., 2015.).

Eurostat je 2013. godine započeo istraživanje o kvaliteti života unutar EU. Prema istim podacima, građani Republike Hrvatske ocijenili su svoje opće zadovoljstvo životom s 6,3/10 (srednje). Stavke koje utječu na takvu ocjenu mjere se sa prethodno spomenutim odstupanjima. Tri najrazvijenija područja s obzirom na BDP po stanovniku su Grad Zagreb, Istarska županija i Ličko- senjska, dok najslabije jesu Brodsko- posavska i Vukovarsko- srijemska županija.“ (Tropina Godec, 2009.) Važno je provoditi istraživanja u kojima sudjeluju građani, propitkivati njihova mišljenja s ciljem dobivanja stvarne slike o određenom području.

4.4.1. NUTS II. regije

Europska unija pruža potporu klasificiranim regijama koju je stvorio Europski ured za statistiku (Eurostat), a nazivaju se NUTS regije. Njihova podjela temelji se na sljedećim kriterijima: „**Institucionalni kriteriji** koji se obično dijele na normativne i analitičke kriterije. Normativni su oni kriteriji koji određuju granicu regija unutar određene zemlje, dok su analitički kriteriji određeni geografskim kriterijima. Zbog praktičnih razloga NUTS se zasniva na normativnoj podijeli. **Regionalni kriteriji** koji se sagledavaju kao gospodarski kriteriji ili aktivnosti u određenoj zemlji (ruralne, rudarske i slično). Zatim **Načelo trorazredne klasifikacije**“ (Bajo i ostali, 2020.).

Prema Administrativno- teritorijalnoj podijeli Republika Hrvatska sastoji se od 20 županija te Grada Zagreba, odnosno ukupno 126 gradova i 429 općina. Za definiranje statističkih regija u Hrvatskoj zadužen je Državni zavod za statistiku. Takva raspodjela teritorija se uglavnom definira zbog statističkih razloga, jer je regionalna politika Europe koncipirana na način da se privlače novčana sredstva iz različitih izvora za različite NUTS-regije. Drugim riječima, nije svejedno kako će politika napraviti raspodjelu regija jer o tome ovisi rast i razvoj, ulaganje kao i privlačenje sredstava za svaku regiju. Postoje različiti kriteriji za određivanje NUTS-regija, jedna od važnijih je broj stanovnika, u sljedećoj tablici vidljiv je raspored (Čavrak i ostali, 2011.)

Tablica 10. Podjela NUTS-regije po broju stanovnika

Naziv NUTS-regije	Broj stanovnika
NUTS 1.	3-7 milijuna stanovnika
NUTS 2.	800.000- 3.000.000 stanovnika
NUTS 3.	150.000-800.000 stanovnika

Izvor: Izrada autora prema MRREF (n.d.)

Državni zavod za statistiku je obradio više mogućnosti podijele koje su vidljive prema tablici, te je Eurostat jednu od njih odabrao, prihvaćenim prijedlogom, Republika Hrvatska se od 2012. godine podijeli na dvije tzv. NUTS regije, a to su Kontinentalna i Jadranska Hrvatska. Od trinaest županija i Grada Zagreba sastoji se Kontinentalna Hrvatska, dok se Jadranska Hrvatska sastoji od svih priobalnih županija odnosno njih sedam, tablica raspodijele prema županijama i NUTS regijama u nastavku.

Tablica 11. Županije Republike Hrvatske u NUTS II. podijeli

Kontinentalna Hrvatska	„Bjelovarsko-bilogorska županija, Brodsko-posavska županija, Karlovačka županija, Osječko- baranjska županija, Požeško-slavonska županija, Sisačko-moslavačka županija, Virovitičko- podravska županija, Vukovarsko- srijemska županija, Grad Zagreb, Koprivničko-križevačka županija, Krapinsko- zagorska županija, Međimurska županija, Zagrebačka županija, Varaždinska županija.
Jadranska Hrvatska	Dubrovačko- neretvanska županija, Istarska županija, Ličko- senjska županija, Primorsko- goranska županija, Splitsko- dalmatinska županija, Šibensko- kninska županija, Zadarska županija“

Izvor: Izrada autora MRREF (n.d.)

Kako se definirala raspodjela prostora unutar Hrvatske za privlačenje sredstava od strane EU, u sljedećoj slici nalazi se karta Hrvatske koja slikovito prikazuje raspodjelu.

Slika 3. NUTS II. podjela Republike Hrvatske

Izvor: Autorica preuzela gotovo slikovno- grafičko rješenje iz MRREF, n.d.

S obzirom da postoji problem s trenutno podjelom NUTS II. regija, Europska unija je svim članicama do 2019. godine omogućila prijavu i izmjenu za nove NUTS regije. Glavni nedostatak ove podjele je Grad Zagreb, čiji veliki utjecaj i BDP po stanovniku stvara iskrivljenu sliku o stvarnim potrebama Kontinentalne Hrvatske, što dovodi do slabije mogućnosti korištenja fondova. „BDP po stanovniku (2008.-2010.) iznosio je 61,67%, a broj stanovnika za Kontinentalnu Hrvatsku iznosio je 2,9 milijuna prema popisu stanovništva iz 2011. godine. Za Jadransku Hrvatsku BDP po stanovniku iznosio je za isto razdoblje 60%, a broj stanovnika bio je 1,4 milijuna.“ (MRREF, n.d.) S obzirom da je postalo jasno kako Zagreb koči daljnji razvoj ostalih regija, u novom financijskom razdoblju odvojit će se kao zasebna NUTS regija, iz razloga što je broj stanovnika prešao 800.000.

Za financijsko razdoblje 2021.-2027. godine, Hrvatska planira privlačenje većeg broja sredstava za slabije razvijene regije, time je predstavljena nova NUTS II. podjela, koja je vidljiva na slici 4.

Slika 4. Novi prijedlog NUTS II. podjele Republike Hrvatske

Izvor: Autorica preuzela gotovo slikovno- grafičko rješenje iz MRREFU, n.d.

Jadranska Hrvatska ostaje nepromijenjena, dok se u Kontinentalnoj Hrvatskoj, odvaja Grad Zagreb kao zasebna regija, te Panonska Hrvatska i Sjeverna Hrvatska sa svojim županijama, glavni cilj je pružiti razvoj onima kojima je to zaista potrebno, a daljnji rast onim županijama koji svoje potencijale već iskorištavaju. U daljnjem nastavku rada skreće se pozornost na važnost fondova u regionalnom razvoju.

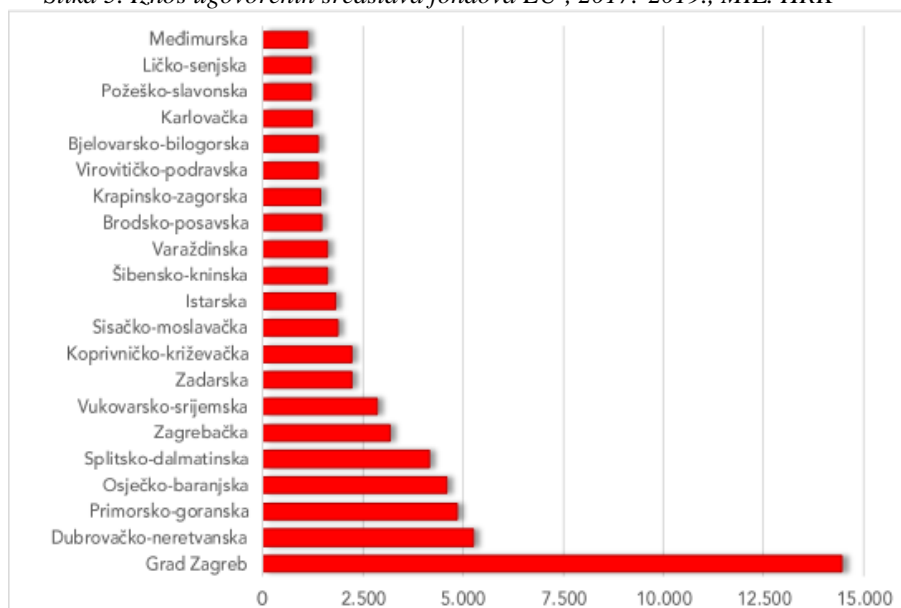
4.5. Sredstva EU fondova u regionalnom razvoju

Glavni pokretači manje razvijenih regija su upravo EU fondovi. Osim što regije moraju imati kvalitetno napisane projekte jer bi to trebao biti krajnji cilj svake institucije, regije ili sličnih dionika, implementacija finansijskih sredstava nosi velike prednosti za korisnike projekata, npr. edukacija, novoizgrađeni prostor, zapošljavanje i slično. U sljedećem poglavlju prikazani su podaci županija po korisnosti EU fondova.

4.5.1. Sredstva EU fondova po županijama

Kada se analizira određena županija o iskorištavanju EU fondova, najvažnije je uzeti u obzir razinu i način na koji su takva novčana sredstva utjecala na određenu regiju. Naravno, što je veća iskorištenost sredstava, veći je i rast, ali i razvoj pojedine županije, što je i prikazano na sljedećoj slici.

Slika 5. Iznos ugovorenih sredstava fondova EU , 2017.-2019., MIL. HRK

Izvor: Autorica preuzela gotovo slikovno- grafičko rješenje iz: HGK, 2018.

Prema obradi HGK podaci obuhvaćaju samo projekte unutar jedne županije, a iznos EU fondova za to razdoblje iznosilo je 61,2 milijarde kuna. Vidljivo je iz slike kako je Grad Zagreb najveći nositelj ugovorenih sredstava (14,4 milijarde kuna). Rangiranje županija pokazuje koliko je pojedina županija uspjela iskoristiti ponuđene iznose bespovratnih sredstava. Nije ta županija nužno lošija, ali svakako ovisi o kvaliteti napisanih natječaja, ali i mogućnosti iskorištavanja određenih iznosa koje su usko povezane sa NUTS II. statističkim regijama. HGK izdvaja uspješnost pet slavonski županija u privlačenju bespovratnih sredstava kroz Projekt Slavonija, Baranja i Srijem (MRREF, n.d.).

4.5.2. O projektu Slavonije, Baranje i Srijema

„Projekt pod nazivom Slavonija, Baranja i Srijem odnosi se na pet slavonskih županija (Osječko-baranjska županija, Vukovarsko- srijemska županija, Požeško- slavonska, Brodsko-posavska i Virovitičko- podravska županija). Glavni cilj je ulaganje u poduzetništvo, poljoprivredu, obrazovanje, istraživanje i inovacije, zdravstvo, vodoopskrbu i odvodnju, kulturu, prirodne resurse, unutarnje plovne puteve i energetiku, a sredstva su osigurana iz postojećih Operativnih programa i Programa ruralnog razvoja za 2014.-2020. godinu“ (MRREF, n.d.).

Glavna svrha ovog projekta je veće privlačenje odnosno apsorpcija bespovratnih sredstava Europske unije. Fondovi mijenjaju Hrvatsku, tako i Slavoniju kroz ulaganje u ljude, u infrastrukturu i poduzetništvo, potičući na taj način gospodarski rast i kvalitetu života građana u Slavoniji. U novom financijskom razdoblju (2021.-2027.) nastoji se i dalje održavati takva razina projekta i pripremljeni su strateški dokumenti, a iznos koji se planira uložiti je 10,679 milijardi kuna. Prema Vladi RH kroz Operativne programe za 2014.-2020. godine ugovoreno je ukupno 17,02 milijardi kuna, što je 90,76 %, od ciljanog iznosa 18,75 milijarde kuna. (MRREF, n.d.) Iznos koji je prikazan odnosi se na ukupno 21.219 projekata, u tablici 12. vidljiva je raščlamba svih ugovorenih i isplaćenih sredstava.

Tablica 12. Iznosi ugovorenih i isplaćenih bespovratnih sredstava EU za Projekt Slavonija, Baranja i Srijem (u kn)

Naziv programa (2014.-2020.)	Ugovorena sredstva u svih pet županija (do 31.10.2020.)	Isplaćena sredstva u svih pet županija (do 31.10.2020.)
OP „Konkurentnost i kohezija“	9.291.503.922	2.996.035.800
OP „Učinkoviti ljudski potencijali“	1.851.745.703	811.630.694
Program ruralnog razvoja	5.020.028.806	3.514.074.569
OP „za pomorstvo i ribarstvo“	76.127.745	24.694.546
OP „za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć“	60.304.379	46.244.402
Europska teritorijalna suradnja	272.950.810	146.321.278
Vrijednost državne imovine koja je dana u vlasništvo JLP(R)S na području SBS	252.288.756	/
Programi Unije	192.172.919	/
UKUPNO:	17.017.123.039	7.539.001.288

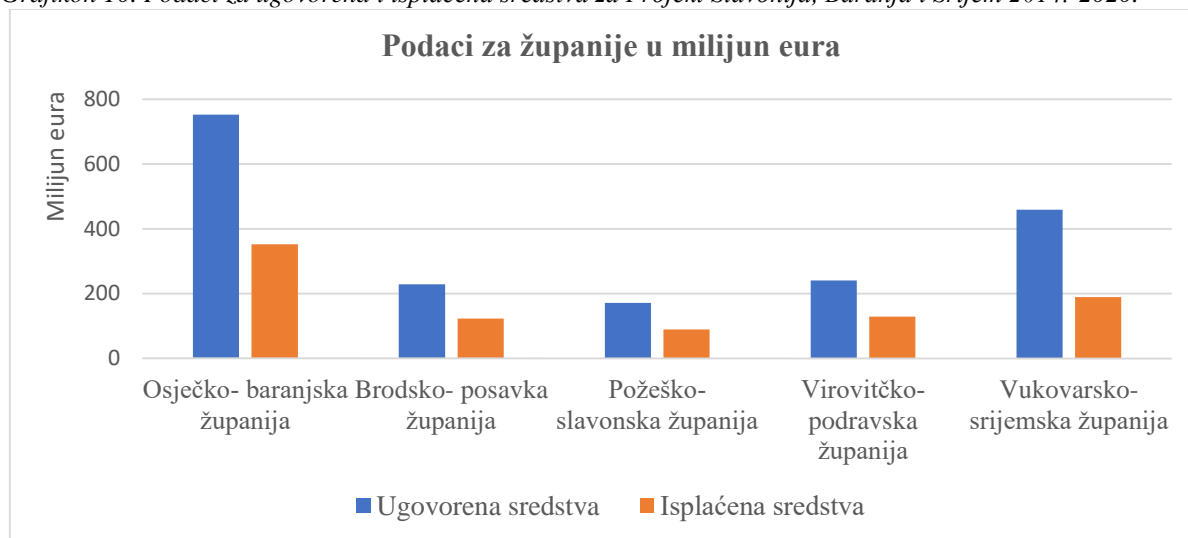
Izvor: Izrada autora prema podacima Vlade RH (30.03.2021.)

Prema prikazanoj tablici Projekt SBS se bazira na razvoju ljudskih potencijala, na poljoprivredni razvoj (proizvodnja hrane), na suradnju itd. Važno je napomenuti kako se ovaj Projekt posebno izdvaja kao pomoć Slavonskom kraju i ugovoreno je 17 017 123 039 kuna, od čega je isplaćeno 7 539 001 288 kuna. Vlada i ostali čelnici podržavaju daljnji razvoj ovog projekta sa ciljem zadržavanja mladog stanovništva, povećanje poljoprivredne aktivnosti i

očuvanje resursa. U sljedećem grafikonu je prikazana ugovorena i isplaćena razlika prema svim županijama posebno.

Raspodjela prema županijama je sljedeća:

Grafikon 10. Podaci za ugovorena i isplaćena sredstva za Projekt Slavonija, Baranja i Srijem 2014.-2020.

Izvor: Izrada autora prema podacima Vlade RH (30.03.2021.)

Osječko-baranjska županija sa prethodnog grafikona svakako najviše ima ugovoreno i isplaćenih sredstava u iznosu od 351, 83 milijun eura, zatim Vukovarsko-srijemska županija sa 189, 08 milijun eura, Virovitičko-podravska županija sa isplaćenih 128, 54 milijun eura, Brodsko-posavska sa isplaćenim 122, 76 milijun eura, te Požeško-slavonska sa isplaćenih 89, 42 milijun eura. Na slici 6. prikazani su za svaku županiju važni strateški projekti u vrijednosti od 10, 697 milijardi kuna za novo financijsko razdoblje.

Slika 6. Strateški projekti u pripremi za Projekt Slavonija, Baranja i Srijem

STRATEŠKI PROJEKTI U PRIPREMI		BRODSKO - POSAVSKA ŽUPANIJA		Regionalni tehnološki i inovacijski centar za strojarstvo 60.000.000 KN	Centar strukovne izvrsnosti bioekonomije 70.000.000 KN	Simulacijsko - edukacijski centar za upravljanje rizicima od katastrofa (SIMED) 55.000.000 KN
100.000.000 KN	OSJEČKO - BARANJSKA ŽUPANIJA	Izgradnja gospodarskog centra 354.850.000 KN	Izgradnja regionalnog distribucijskog centra za voće i povrće Nemetin 98.000.000 KN	Strateški projekt revitalizacije brownfield područja OLT Osijek 150.000.000 KN	Geotermalni potencijal Osječko-baranjske županije 75.000.000 KN	SKIMCO Sveučilište 114.258.000 KN
80.000.000 KN	Muzej likovnih umjetnosti 35.000.000 KN	Kolodvor Osijek 36.000.000 KN	POŽEŠKO - SLAVONSKA ŽUPANIJA	Regionalni distribucijski centar za voće i povrće 50.000.000 KN	Geotermalni izvori Požeško - slavonske županije 88.000.000 KN	Regionalni centar razvoja poljoprivredne proizvodnje Požeško - slavonske županije 45.000.000 KN
64.500.000 KN	Medicinski centar za edukaciju, istraživanje i zdravstveni turizam u Pakracu 120.000.000 KN	Trenkov dvorac 71.000.000 KN	Nova ergela Lipik (Rekreacijsko područje jezera Raminac Lipik) 63.250.000 KN	VIROVITIČKO - PODRAVSKA ŽUPANIJA	Izgradnja centra za pametnu poljoprivredu i ICT djelatnosti 24.779.000 KN	Rekonstrukcija pruge Osijek - Virovitica 1.152.000.000 KN
225.825.000 KN	Istraživanje geotermalnog potencijala na području Virovitičko - podravske županije 20.000.000 KN	VUKOVARSKO - SRIJEMSKA ŽUPANIJA	Istraživanje i eksploatacija geotermalnog potencijala na području VSŽ 180.000.000 KN	Transportno - logistički centar Vukovarsko - srijemske županije 183.705.000 KN	Suvremeni energetska učinkovit toplinski sustav grijanja u Gradu Vinkovcima 36.000.000 KN	Izgradnja Auto park Lipovac 53.000.000 KN
40.000.000 KN	Centar za prerađivanje GMO free soje 40.000.000 KN	Izgradnja regionalne klaonice s rasjekaonicom mesa i hladnjačom 30.000.000 KN	Izgradnja Regionalnog centra za digitalizaciju i razvoj 100.000.000 KN	Dvorac Khuen Bellasi u Nuštru 105.000.000 KN	Panonski centar za primjenu digitalnih tehnologija 35.000.000 KN	ZAJEDNIČKI PROJEKTI VIŠE ŽUPANIJA
3.500.000.000 KN	Centar za gospodarenje otpadom OBŽ i VSŽ 500.000.000 KN	Centar za gospodarenje otpadom BPŽ i PSŽ 350.000.000 KN	Rekonstrukcija i proširenje Zračne luke Osijek 395.000.000 KN	Izgradnja i opremanje novog KBC Osijek 2.000.000.000 KN	10,697 milijardi kuna	

Izvor: Autorica preuzela gotovo slikovno- grafičko rješenje iz: MRREFU, n.d.

S obzirom da se nastavlja financiranje Projekta SBS i u novom financijskom razdoblju, Vlada je već osigurala značajna financijska sredstva, a glavni zadatak vladajućih u određenoj županiji sa raznim strateškim partnerima (npr. Razvojne agencije), osim strateške pripreme bilo je i istražiti potrebe određenog kraja odnosno županije. Tako će u Osječko- baranjskoj županiji najveća investicija upravo biti izgradnja gospodarskog centra. U Brodsko- posavskoj županiji se baziraju na turizam, dok su u Požeško- slavonskoj županiji prepoznali potencijale Pakračkog kraja te se planira najviše sredstva uložiti u razvoj medicinskog centra i zdravstvenog turizma. Virovitičko- podravska županija planira riješiti problem infrastrukture, pa tako uložiti u rekonstrukciju pruge Osijek- Virovitica. Najveći iznos sredstava u Vukovarsko- srijemskog županiji odlazi na logistički centar. Postoje i zajednički projekti između ovih pet županija, a najveći među njima s 3,5 milijarde kuna je rekonstrukcija pruge Okučani- Vinkovci.

5. STRATEŠKI OKVIR REGIONALNOG RAZVOJA

Globalizacija koja znatno utječe na brzinu rasta i razvoja određenih regija time utječe i na definiranje strateških ciljeva, prema mnogim autorima regionalni razvoj regija temelji se na geografskoj prednosti, prirodnim resursima, demografskom situacijom, kvalificiranoj radnoj snazi i slično. Prema potrebama i takvim prednostima kreiraju se strateški dokumenti za postizanje regionalnog razvoja.

Strategijom regionalnog razvoja utvrđuju se ciljevi za društveno- gospodarski razvoj Republike Hrvatske s ciljem smanjenja nejednakosti među regijama i razvoju onih područja pod nazivom tzv. potpomognuta područja, s ciljem povećanja kvalitete života i konkurentnosti. Prema definiciji „Strategija je temeljni planski dokument politike regionalnog razvoj na središnjoj razini koji se donosi sukladno razdoblju trajanja Strategije Vladinih programa. Strategiju donosi Vlada RH.“ (Vlada RH, 2017.)

Razvojna strategija je prema definiciji Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije dokument koji se odnosi na Strategiju regionalnog razvoja RH, županijska razvojna strategija, te strategija urbanog područja. Sljedeća važna strategija za određenu regiju naziva se županijskom razvojnom strategijom i definira se kao „strateški dokument jedinice područne (regionalne) samouprave u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja područne (regionalne) samouprave s posebnim naglaskom na poticanje gradova te područja u razvoju“. (MRREF, n.d.). Te treći važan strateški dokument definiran je kao „Strategija razvoja urbanog područja, a po definiciji se opisuje kao strateški dokument u kojem su određeni ciljevi i prioriteti za razvoj urbanih područja“ (MRREF, n.d.).

5.1. Usklađenosti razvojnih ciljeva s Europskom unijom

Republika Hrvatska je za okvirno razdoblje (2014.-2020.) bila u obvezi izraditi Operativne programe koje idu u svrhu Strategije Europa 2020. i podrazumijevaju pametan, uključiv i održiv razvoj. Pri izradi planske dokumentacije regionalnog razvoja valja voditi računa o razini praćenja sadržaja sa stvarnim ciljevima određenih dokumenata za iskorištenje bespovratnih sredstava EU-a. Usmjerilo se na 11 tematskih ciljeva:

- 1) „Veća ulaganja u istraživanje, tehnološki razvoj i inovacije

- 2) Poboljšanje pristupa informacijskim i komunikacijskim tehnologijama te njihova kvaliteta korištenja
- 3) Poboljšanje konkurentnosti malih i srednjeg poduzetništva, poljoprivrednog sektora, akvakulture i ribarstva
- 4) Podržavanje prijelaza na gospodarstvo temeljenom na niskim CO₂ emisijama u svim sektorima
- 5) Poticanje prilagodbe klimatski promjena
- 6) Očuvanje i zaštita okoliša
- 7) Održivi promet i poboljšanje infrastrukture
- 8) Promicanje zapošljavanja i mobilnost radne snage
- 9) Promicanje društvene uključenosti
- 10) Ulaganje u obrazovanje, cjeloživotno učenje
- 11) Jačanje institucionalnih kapaciteta i javnih uprava“ (Vlada RH, 2018).

„Od iznimne važnosti za oblikovanje dobre Strategija su tzv. Nacionalni strateški dokumenti; „Strategija poduzetništva u RH“, „Strateški plan Ministarstva kulture“, „Nacionalna strategija zdravstva“, „Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije“, „Strategija održivog razvitka“ i slično“ (Vlada RH, 2018).

5.1.1. Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013.

„Temeljem ove Strategije usvojeno je odnosno definirano po prvi puta strateški, institucionalni i pravni okvir potreban za regionalni razvoj“ (Vlada RH, 2018). Uveden je novi model definiranja potpomognutim područjima, indeksom razvijenosti. Također je napravljena kategorizacija takvih prostora za lakšu raspodjelu pri privlačenju sredstava i stvaranju strateških dokumenata, „koje se temeljilo na područnim zakonima (brdsko- planinska područja, otoci, područja posebne državne skrbi (Vukovar)“ (Vlada RH, 2018). U ovom razdoblju započela je posebna suradnja sa županijama što je bilo osobito važno zbog određivanja regionalnih prioriteta. U stvaranju nove strategije uzelo se u obzir ocjena prethodne Strategije ali i nedostaci iste. Ministarstvo regionalnog razvoja navodi pod nedostacima: nepostojanje akcijskog plana, nepostojanje pokazatelja za praćenje zadanih ciljeva, te institucije za provedbu. Također navode kako ciljevi nisu u skladu sa traženim SMART ciljevima., odnosno ciljevima

kojima je određen vremenski period, specifičnost, realnost itd. U Strategiji regionalnog razvoja prepoznate su određene teme za ujednačavanje regija, bolje upravljanje i podizanje kvalitete života, a to su demografija, okoliš, digitalizacija i informatizacija.

5.1.2. Strateški ciljevi i prioritete 2014.-2020.

Vizija koju je definirala RH za razdoblje do 2020. godine glasila je, „*Hrvatska 2020: Zemlja regija blagostanja i sretnih ljudi*“ (Vlada RH, 2018).

Strateški ciljevi i prioritete definirani politikom regionalnog razvoja:

„Strateški cilj 1: Povećanje kvalitete života poticanjem održivog teritorijalnog razvoja
Prioritet 1: Podizanje razine znanja i sposobnosti za poboljšanje kvalitete života
Prioritet 2: Osiguranje i unapređenje osnovne lokalne i regionalne infrastrukture
Prioritet 3: Podrška potpomognutim područjima i područjima razvojnim posebnostima“ (MRREU, n.d.).
„Strateški cilj 2: Povećanjem konkurentnosti regionalnoga gospodarstva i zaposlenosti
Prioritet 1: Unaprjeđenje gospodarske infrastrukture na regionalnoj i lokalnoj zajednici
Prioritet 2: Stvaranje poticajnog okruženja na regionalnoj i lokalnoj zajednici
Prioritet 3: Jačanje ljudskih potencijala i obrazovanje s potrebama gospodarstva na regionalnoj i lokalnoj zajednici“ (MRREU, n.d.).
„Strateški cilj 3: Sustavno upravljanje regionalnim razvojem
Prioritet 1: Učinkovito upravljanje
Prioritet 2: Djelotvorna međusektorska suradnja
Prioritet 3: Jačanje financijskih i administrativnih sposobnosti za razvoj na lokalnoj i regionalnoj razini“ (MRREU, n.d.).

Ciljevi se odnose na više područja s ciljem održivog razvoja. Svaki cilj definiran je potrebom određene regije koje se predstavljaju prioritetne ciljeve. Strategija koja se dogovora, razrađuje se sa svim partnerima regionalnih i lokalnih zajednica ovisno o NUTS regiji.

5.2. Županijske razvojne strategije

Nadležni su dokumenti za razvoj županija. Razdoblje od 2011.- 2013. godine, bilo je vrlo kratko razdoblje jer donositelji odluka smatraju da se takvi dokumenti moraju pratiti u skladu sa financijskim razdobljima i perspektive EU. ŽRS su nastavak na regionalnu razvojnu strategiju RH, te sadrže poglavlja sa razvojnim projektima, financijskim okvirima, planom provedbe strategija te razna izvješća“ (Devčić A., Šostar M., 2015.). Takve strategije predstavljaju „bolju povezanost lokalnih i regionalnih razvojnih potreba s određenim prioritetima. U središte se stavljaju lokalne i regionalne samouprave koji će zajedno sa županijskim vijećem stvarati zajedničke strategijske potrebe. (MRRŠVG, 2010.) Nedostaci kao u regionalnoj razvojnom strategijom bile su nedostatak istraživanja i mjerenja, uvrštavanja određenih zakona kojima se mislilo da će pomoći razvoju i tako dalje, u ovom razdoblju zbog nedostatka znanja radilo se po željenom stanju, a ne stvarnim potrebama određene županije. „Što se tiče Županijskih razvojnih strategija za razdoblje 2014.-2020. godine, neke županije su pokrenule proces pisanja novih ŽRS, no Ministarstvo nije odredilo smjernice do određenog vremenskog razdoblja, točnije do polovine 2015. godine“ Također, ni Europska unija nema jasan krovni dokument kojima se određuju smjernice novih strategija, a s druge strane donošenje novih strategija koji nemaju definirani plan, jednostavno nemaju smisla. Mišljena autora kako razvojni dokumenti jesu važni, ali da bi se postiglo željeno stanje sustav se mora unaprijediti. (Devčić A., Šostar M., 2015.).

5.3. Nacionalne razvojne strategije 2030. godine

Hrvatski sabor je donio Nacionalnu strategiju Hrvatske do 2030. godine, taj dokument predstavlja glavni akt u kojem su navedeni svi ciljevi i potrebe države.

„Vizija Hrvatske 2030: Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve“ (Hrvatski sabor, 11.02.2021).

Gospodarski rast, ulaganje u ljude, očuvanje okoliša kao i društveni razvoj samo su neke od glavnih smjernica koje idu u korak sa Strategijom Europa 2030. Teme ulaganja za prioritetni rast Republike Hrvatske su; „zdravlje i kvaliteta života, energija i održivi okoliš, promet i mobilnost, sigurnost te hrana i biokemija“ (Hrvatski sabor, 11.02.2021). Konačni ishodi su svakako gospodarski rast, otvaranje novih radnih mjesta, povezivanje poduzetništva i

istraživačkih udruga koje će odgovoriti na svakodnevne izazove Hrvatske, ali i Europe. U nastavku je slika 7. koja prikazuje smjerove putem ostvarivanja Nacionalne strategije 2030.

Slika 7. Smjer razvoja Hrvatske- Nacionalna strategija 2030.

Izvor: Autorica preuzela gotovo slikovno- grafičko rješenje iz Panora, n.d.

Globalizacija u kojoj svi živimo svakodnevno nas tjera na stvaranje novih prilika. Hrvatska kao potencijala zemlja mora znati iskoristiti vlastite resurse, znanja i vještine ljudi koje će potaknuti stvaranje novih proizvoda i inovacija. Važno je prepoznati vlastite potencijale unaprijediti ih, a slabosti graditi kao zajednica. Nacionalna strategija prema slici, prepoznaje globalne trendove, kao i prilagođavanje i prihvaćanje tehnoloških napredaka, digitalne i zelene Europe, klimatskih promjena, kao i borba protiv stalno novih izazova, poput Korona virusa. Stvaranje otporne zajednice i državu koja će imati odgovore na vanjske i unutarnje čimbenike samo su neke od zalaganja Nacionalne strategije. Osim prepoznavanje Hrvatskih razvojnih potencijala, Vlada ima cilj do 2030. godine postići BDP *per capita* 75 posto prosjeka EU-a. Želja je potaknuti rad i samodostatnost u poljoprivredi, smanjiti emisiju stakleničkih plinova, korištenje i povećanje obnovljivih izvora energije, recikliranje otpada i sve u skladu za Europskom unijom (MRREF, n.d.).

6. ANALIZA OSNOVICE REGIONALNOG RAZVOJA POŽEŠKO- SLAVONSKE ŽUPANIJE

Požeško- slavonska županija je jedna od pet slavonskih županija i ubraja se u red manjih županija, ne samo zbog površine, nego i po broju stanovnika koji je manji od prosjeka Republike Hrvatske. Slavonija koja je svima poznata kao “ravnica“, županija se izdvaja po maloj površini okružena dolinama i brdima. Požeško- slavonska županija dijeli se na dvije prostorne cjeline Požeška dolina i Pakračko- lipički kraj.

6.1. Glavna obilježja Požeško- slavonske županije

U nastavku ovog poglavlja prikazani su glavni pokazatelji ove županije. Kroz sljedeću tablicu vidljivi su podaci poput broja stanovnika, BDP, prosječni broj nezaposlenih osoba, indeks razvijenosti itd.

Tablica 13. Pokazatelji Požeško- slavonske županije

Pokazatelj	Vrijednosti
Površina u km ²	1.823
Broj stanovnika (2018.)	67.862
BDP (2018.) u tis. HRK	3.757.659
BDP p.c. (2018.) HRK	49. 846
Broj poduzetnika (2019.)	962
Prosječni broj nezaposlenih osoba (2019.)	2.389
Bruto plaća po zaposlenom (2018.) HRK	6.966
FDI (kumulativ 1999.-2017. mil EUR)	41,4
Robni IZVOZ (2018.) u tis. HRK	1.023.193
Robni UVOZ (2018.) u tis. HRK	751.259
Indeks razvijenosti	93, 947

Izvor: HGK (2018.), FINA, MRREU, DZS

Prema administrativnoj raspodjeli Požeško- slavonska županija sastoji se od 5 gradova (Požega, Kutjevo, Pleternica, Lipik, Pakrac) i 5 općina (Jakšić, Brestovac, Čaglin, Kaptol, Velika). U Požegi se nalazi sjedište Požeško- slavonske županije i Biskupija, zatim Požeško- slavonska županija raspolaže sa Veleučilištem koji je pretežito usmjeren na potencijale Požeško- slavonske županije. Zahvaljujući položaju i krajoliku županije, Kutjevo je kraj poznat

po bogatim vinogradima (najjače vinsko područje), Kaptol ima jednu od kula iz srednjeg vijeka, Velika je poznata po PP Papuk te termalnim izvorima vode (Službena stranica PSŽ, n.d.).

6.2. Mjere za gospodarski rast u Požeško- slavonskoj županiji

Požega je poznata po obradivim poljoprivrednim površinama na kojima se najčešće uzgajaju kukuruz, ječam, uljana repica, suncokret te vinova loza. Nakon poljoprivrede (Agronom d.o.o.), uspješni sektori su drvna industrija (Spin Valis), metalna industrija (COLOR emajl, Plamen d.o.o.), te prehrambena industrija (Zvečevo d.d., Kutjevo d.d.), te turizam. Prema podacima HGK najveće zemlje ulagačice su Italija, Slovenija i Luksemburg. Italija je tako u razdoblju od 1997.-2017. uložila 17,4 milijuna eura u proizvodnju nemetalnih mineralnih proizvoda (poput gips, sol.), Slovenija ulaže u djelatnosti proizvodnje električne opreme sa 9,1 milijuna eura, dok je Luksemburg prepoznao potencijal poljoprivrednog sektora ulaže u proizvodnju prehrambenih proizvoda sa 7 milijuna eura. Turizam se u nekoliko godina sve više razvija, pa je tako prema istim podacima udio noćenja stranih turista u ukupnim noćenjima za 2017. godinu dosegao 28,3 % (HGK, 2018).

Požeško- slavonska županija prema NUTS II. regiji pripada Kontinentalnoj Hrvatskoj i također je pripadnica posebnog projekta pod nazivom Projekt Slavonija, Baranja i Srijem. Prema podacima HGK za razdoblje 2017.-2018. godine, iznos ugovorenih sredstava EU fondova za Požeško- slavonsku županiju iznosio je ukupno 977 milijuna kuna. Za požeško- slavonsku županiju isplaćeno je iznos od 679, 6 milijuna kuna za Projekt Slavonija, Baranja i Srijem. Županija također pripada onim krajevima koji su slabije razvijeni odnosno potpomognutim područjima, koje je definirano indeksom razvijenosti. Prema MRREF „indeks razvijenosti provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLP(R)) u Republici Hrvatskoj“ (MRREF, n.d.). Ukratko utvrđuje stupanj razvijenosti te određuje potpomognuta područja. „Za izračun indeksa razvijenosti koriste se pokazatelji a) prosječni dohodak po stanovništvu, b) prosječni izvorni prihodi po stanovniku c) prosječna stopa nezaposlenosti d) opće kretanje stanovništva, e) stupanj obrazovanosti stanovništva f) Indeks starenja“ (MRREF, n.d.).

„Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u pet skupina, a jedinice područne (regionalne) samouprave u četiri skupine. One jedinice koje zaostaju više od 25% za prosjekom RH (tj. vrijednost indeksa manju od 75%) imaju status potpomognutih područja“ (MRREF,

n.d.). Što se tiče Požeško- slavonske županije, u nastavku je tablica 14. koja prikazuje vrijednosti za županiju prema indeksu razvijenosti.

Tablica 14. Vrijednost razvijenosti za Požeško- slavonsku županiju

Vrijednost indeks razvijenosti prema županijama za razdoblje 2014.-2016.	
Razvoja skupina županije	Indeks razvijenosti
2	93, 947

Izvor: Izrada autora prema podacima MRREF, (5.1.2018.)

Tablica 15. Vrijednosti indeksa razvijenosti prema JLS

Vrijednost indeksa razvijenosti na lokalnoj razini za razdoblje 2014.-2016.		
Jedinica lokalne samoupravne (JLS)	Razvojna skupina JLS	Indeks razvijenosti JLS
Požega	6	103,064
Pakrac	4	98, 374
Jakšić	4	98, 016
Lipik	3	97, 719
Velika	3	96, 812
Kutjevo	3	96, 680
Pleternica	3	95, 844
Brestovac	2	95, 138
Kaptol	2	94, 719
Čaglin	2	92, 686

Izvor: Izrada autora prema podaci MRREF, (5.1.2018.)

Prema podacima Ministarstva regionalnog razvoja i pokazatelja indeksa razvijenosti zaključuje se kako većinom potpomognutim područjima pripadaju one JLS u Kontinentalnoj Hrvatskoj. Požega koja se u tablici 15 jedina izdvaja među ostalim JLS kao ona među “razvijenima“. U nastavku ovo rada dani su prijedlozi za rast i razvoj županije te na koji način uz strateške ciljeve županije potaknuti zajednicu.

6.2.1. SWOT analiza Požeško- slavonske županije

SWOT analiza je česta metoda prikazivanja šire slike zajednice kroz vlastite prilike, prijetnje, slabosti i snagu.

Tablica 16. SWOT analiza Požeško- slavonske županije

SWOT analiza Požeško- slavonsku županiju	
SNAGE • Bogati i prirodni resursi (PP Papuk) • Terminalni izvori i bogatstvo vodom • Veleučilište • Postojanje industrijske zone • Poljoprivreda • Prerađivačke industrije • Poduzetnički inkubator • Županijska razvojna agencija • Bogatstvo kulturnim i povijesnim baštinama	SLABOSTI • Politički sukobi i afere • Zastarjela tehnologija • Zastarjela infrastruktura • Blizina velikih gradova (Slavonski Brod, Našice..)= konkurencija • Nepovoljni geografski položaj (npr. Udaljenost od autoceste A3) • Korak „iza“ tržišnih trendova
PRILIKE • Razvitak turističkog sektora • Iskorištavanje EU fondova • Poticanje otvaranje tvrtki • Zbrinjavanje otpada • Stvaranje suradnje sa Veleučilištem i tržištem • Mogućnost prekvalifikacije stanovništva • Razvoj trenutnih poduzeća (kroz daljnje ulaganje, potpore za održavanje) • Mogućnost suradnje sa središnjim uredima JLS, razvoj pametnih gradova • Stvaranje strategiju razvoja	PRIJETNJE • Iseljavanje stanovništva (najviše iz ruralnih krajeva) • Rastuća konkurencija • Onečišćenje okoliša • Spora administracija • Zatvaranje velikih tvrtki (Orljava d.o.o., Zvečevo d.d. itd)

Izvor: Izrada autora prema podacima Županijske razvojne agencije „Panora“

Prema izrađenoj SWOT analizi Županijske razvojne agencije „Panora“ za Požeško-slavonsku županiju, snaga se očituje u prirodnom bogatstvu ovoga kraja, terminalnim izvorima i bogatstvo vodom, koje su mogu koristiti u svrhu razvoj npr. kontinentalnog turizma. U Požegi postoji Veleučilište koje je osmišljeno sukladno potencijalima ovoga kraja (bazira na ekonomskim usmjerenjima, ali i poljoprivrednim poput vinogradarstvo-vinarstvo- voćarstvo, prehrambena tehnologija, enogastronomija i tako dalje), postojanje Veleučilišta ujedno je prilika za stvaranje Tripple Helix modela kroz razvoj i suradnju svih sektora, ali najvažnije kroz obrazovne institucije, tržište te vladajuće podrške, odnosno pomoć države. Ovaj model ima za cilj stvarano ispitivanje potreba na tržištu i stvaranje novih obrazovnih programa, kroz stručne prakse, stvaranje novih iskustva, poticanje potencijala određene regija i slično. Industrijska zona je velika prednost za poduzetništvo kroz koje se ujedno stvara poticanje novih industrija (za Požeški kraj su značajne prehrambene industrije). Postojanje industrijskih zona velika je prednost, a područje je to unaprijed osmišljeno u određenom dijelu grada za razvoj i smještaj određenih industrija, to područje pruža određene povlastice, primjerice ugrađeni priključci, razne olakšice, lakša prometna dostupnost za teretna vozila i slično tome. Postojanje poduzetničkog inkubatora i poduzetničkih centara olakšava razvoj malog i srednjeg poduzetništva kroz olakšavanje troškova poduzetnicama npr. najam. Nažalost, česte političke afere i sukobi koje su popraćene kroz prisutnost medija, udaljenost od glavnih prometnica (autocesta), zastarjela tehnologija glavne su slabosti Požeško- slavonske županije i česti odlazak investitora (primjer Clarum). U županiji je velika borba sa iseljavanjem prvenstveno mladog i potencijalnog stanovništva, zatvaranje velikih tvornica poput Zvečevo d.d., Orljava d.o.o. itd., što ujedno i znači porast nezaposlenosti. Kako bi se prijetnje za ovaj kraj donekle ublažile potrebno je krenuti u razvoj pametnih gradova, iskorištavanje EU fondova, poticanje stanovništva na daljnje edukacije i prekvalifikacije, pomoć vladajućih pri otvaranju novih poduzeća, pomoć i daljnje ulaganje u već postojeća poduzeća, briga o zaštiti okoliša i krajolika, suradnja među županijama itd.

6.3. Županijska razvojna strategija

Strategija za ovu županiju donesena je do razdoblja 2020. godine, strateški dokument određuje ciljeve i prioritete za razvoj županije. Strategija je izrađena u skladu Strategije za regionalni razvoj RH, te smjernicama za izradu strateških dokumenata na razini županija, a njezin izrađivač je Županijska razvojna agencija „Panora.“ Za Požeški- slavonsku županiju je

definirana vizija „**Požeško- slavonska županija- zelena i zlatna, županija zadovoljnih ljudi**“ (Panora, 2018). Strategija je definirala tri cilja:

- 1) „Povećati konkurentnost županija kroz zeleni i pametan razvoj
- 2) Povećati kvalitetu života življenja kroz održivi regionalni razvoj
- 3) Unaprijediti upravljanje regionalnim razvojem te očuvati slavonski identitet i multikulturalnost“ (Panora, 2018.).

Tri definirana cilja planiraju se provoditi kroz sedam prioriteta i dvadeset mjera. Tako da se prema prvom cilju postupa kroz potrebu stvaranja *zelenog i inovativnog gospodarstva* (kroz jačanje zelenog gospodarstva, osnaživanje socijalnog gospodarstva, jačanja infrastrukture..), zatim *razvoju ruralnog područja* (unapređenje kvalitete života), te *očuvanje okoliša i prirode* (povećanje energetske učinkovitosti, razminiravane cijelog područja županije..). Drugi cilj se odnosi na kvalitetu življenja, odnosno prioritet je *jačanje društvenih djelatnosti* (kroz sport, obrazovanje, socijalne skrbi, razvoj kulture ..), te prioriteti trećeg cilja su *učinkovito upravljanje regionalnim razvojem i očuvanje i promocija običaja Požeškog kraja* (Panora, 2018.).

6.3.1. Savjeti za regionalni razvoj

Tijekom analize stanja za Požeško- slavonsku županiju navedene su različite potrebe ali i potencijali za taj kraj. Nazivaju se razvojnim prilikama. Većinom županije imaju zajedničke interese u razvoju, pa se tako uz pomoć međunarodnih uspjeha, pokušava testirati i gospodarstvo Hrvatske, što već pod prvim uvjetom usvajanje novih znanja i vještina. U nastavku osim osobnih mišljenja autora, spomenuti su i trendovi koji rastu na Europskom tržištu za kvalitetniji razvoj zajednice. Važno je skrenuti pažnju kako je bitno da sve lokalne zajednice imaju razgrađenu strategiju po vlastitim resursima i potrebama. Pri izradi tako važnog dokumenta potrebno je obuhvatiti veći dio sudionika koji pripomažu zajedničkom razvoju. Osjećaj vladanja nad vlastitom strategijom kojoj je cilj povećanje kvalitete života ujedno se naziva pristup *razvoju utemeljen na mjestu*. Većini regija u Republici Hrvatskoj nameće se stvaranje *kružnog gospodarstva* odnosno gospodarstva u sklopu Strategije Europe 2020. za uključiv, održiv i pametan rast, odustajanje od linearnog gospodarstva i prelazak na gospodarstvo koja priliči 21. stoljeću, nije jednostavno jer većina poduzeća nemaju financijska

sredstva, niti mogućnosti stvaranja takvog oblika gospodarstva koji obuhvaća sve faze (od proizvodnje do recikliranja). U nastavku je slika 8. koja prikazuje kružno gospodarstvo.

Slika 8. Kružno gospodarstvo

Izvor: Autorica je preuzela gotovo slikovno- grafičko rješenje iz: Europski parlament (2021.)

Gospodarstvo je to s ciljem smanjenja otiska na planet, ali i ujedno kako bi se smanjili troškovi u gospodarskim aktivnostima. Prema Europskoj uniji sve regije bi trebale postati *otporne regije*, što znači jednostavno prevladavanje ekonomskih kriza. Stvaranje zelenih i pametnih gradova koje prvenstveno pozitivno utječu na okoliš, a društvu stvara povezivanje sa mrežnom infrastrukturom i prepuštanju znanja, vještina, kreacija sa istim prilikama za sve (primjerice brzina interneta). Kroz taj način utječe se i na stvaranje zelenog gospodarstva, razvija se kreativna industrija i najvažnije kako se ne bi zaboravila tradicija, brendiranje regija i lokalnih zajednica.

Prema SWOT analizi važno je istaknuti kako se Požeško- slavonska županija treba okrenuti prema vlastitim resursima, stvoriti suradnju lokalnih institucija sa stvarnim potrebama kraja (a ne sa željama Europske unije). Prirodno bogatstvo koje ovo područje samo po sebi nudi odlično je za razvoj drvne industrije, razvoj turizma i poljoprivrednog sektora. Kroz razvoj tehnologije Požeški kraj bi se trebao okrenuti prema razvoju pametnih gradova kako bi moglo konkurirati, ali i kvaliteta života koja bi se održala na određenoj razini kao u velikim aglomeracijama. S obzirom na geografski položaj potrebna je izgradnja brze ceste (čija se projektna dokumentacija prikuplja) prema autocesti A3 kako bi transport bio efikasniji ne samo za domaće prijevoznike, nego i za investitore. Potrebno je ulagati u inovacije i podupiranje poduzetništva (ne samo kroz financijsku pomoć EU, nego i lokalnu vlast), otvaranje novih

radnih mjesta i isplata mjerljivih primitaka kako bi se spriječilo iseljavanje mladog stanovništva. Suradnja koja je nužna s Veleučilištem, kroz nova znanja stvara utjecaj na tržište ali i potrebe poduzetnika i poljoprivrednika. Požeški kraj bogat povijesnim i kulturnim i tradicijskim baštinama ima potrebu brendirati vlastitu tradiciju kroz privlačenje turista kroz mnoge programe, manifestacije i slično.

U ovom radu provedeno je istraživanje na temu „Stupanj zadovoljstva o informiranosti i razini znanja o bespovratnim sredstvima Europske unije.“ Glavni cilj ankete bilo je saznati što je pravnim oblicima važno kod privlačenja bespovratnih sredstava, s kojima znanjima trenutno upravljaju i na koji način bi oni utjecali na lokalnu zajednicu. Anketa¹ je bila anonimna, te je provedena online, a sveukupno sudjelovalo je 21 pravni oblik (j.d.o.o., d.o.o., OPG, obrt, zadruge i slično). Pitanja na koja su anketni sudionici odgovarali bili su otvorenog tipa u kojima se tražilo mišljenje ili pretežito zatvorenog tipa u kojima se trebalo potvrditi željeni odgovor. Anketa je provedena tijekom svibnja i lipnja, a rezultati su u nastavku.

Najviše je sudjelovalo OPG-ovaca odnosno njih sedam, pet društva sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.), četiri jednostavna društva (j.d.o.o.), dva obrta i dvije udruge. Ispitanici najviše posjeduju srednju stručnu spremu. Većina ispitanika upoznata je sa procesima rada (primjerice zakoni, procedure i slično tome), na pitanje o prikupljanju dosadašnjih informacija vezano za EU fondove, najviše su saznali kroz medije, portale (47,6%), kroz „priče drugih“ (42,9%), a vrlo malo kroz edukacije, sajmove sa 23,8%. Kada bi trebali određene informacije vezano uz EU fondove većina ispitanika posjetila bi službenu web stranicu primjerice Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU (61,9%), dok se na osobni odlazak odlučuje manji broj ispitanika njih 42,9%. Na pitanje znaju li koliko trenutno iznose bespovratna sredstva za Republiku Hrvatsku, 81% dalo je točan odgovor od 10,751 milijardi eura. Sljedeće pitanje vezano za politike koji djeluju u Republici Hrvatskoj, većina ispitanika (81%) potvrdilo kako je čulo za Europski fond za regionalni razvoj, slijedi ga Kohezijski fond sa 71,2% i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj sa 66,7%. Većina ispitanika (smatra kako će se u budućim financijskim razdobljima povećati iznos bespovratnih sredstava. Zanimljivo je izdvojiti kako je također većina ispitanika sudjelovalo u pokušaju privlačenja/dobivanja EU fondova točnije njih 61,9 %, a oni koji nisu planiraju. Da ispitanici imaju mogućnost trenutnog iskorištavanja određene sume novčanih sredstava, najviše njih (76,2%) bi uložilo u strojeve, zatim u izgradnju

¹ Link ankete:

<https://docs.google.com/forms/u/1/d/18DhCJOIsiVqjOeuvynLCKWZW9K4dZDMpGIRjJIE2TVY/edit#responses>

i/ili rekonstrukciju primjerice u obnovu objekata (38,1%), u promociju proizvoda, marketing i slično uložilo bi 38,1%, a u edukaciju 33,3% ispitanika. Jedan zanimljiv podatak kojim se ocjenjuje rad samih institucija, ispitanici ocijenili su ocjenom 2-3 od ukupno 5. Zašto je to tako, najviše izdvajaju lošu komunikaciju i protok informacija od izravnih tijela s tržištem (primjerice HGK sa srednjim poduzetništvom) sa 66,7%, sljedeća negativnost je umiješanost politike i političke „spletke“ sa 57,1%, ne povjerenje je sljedeća zabrinjavajuća stavka i ne dovoljno raspisanih natječaja (42,9%), ne dovoljno stručnih znanja, kao i manjak ideja o tome u što bi se trebalo ulagati za rast i razvoj, a da nisu društveni domovi ili određene kulturne i povijesne baštine koje prema određenim mišljenjima neće smanjiti broj nezaposlenih i ostanak radno sposobnog stanovništva. Većina ispitanika podupire rad i razvoj malog i srednjeg poduzetništva, modernizaciju tehnologije, IT razvoj ili industriju, zadruge poljoprivrednika, otkupljivanje ili koncesija zemljišta, osobito socijalnu uključenost i socijalni razvoj pogotovo za mlade obitelji (besplatni vrtić, izgradnja igrališta i slično). Financijske alokacije bi se prema mišljenjima ispitanika trebale usmjeriti na inovacije, razvoj poduzetništva i poljoprivredu, infrastrukturu i otvaranje novih radnih mjesta. Većina ispitanika vidi i glavni problem županije, a to je nezaposlenost i kako nije u koraku sa svjetskim trendovima. Jasno je za shvatiti kako se Republika Hrvatska kroz godine razvija, ali puno sporije od drugih članica, razlog tome su razne ekonomske ali i druge krize. Svakako valja protumačiti kako su ispitanici mišljenje da projekti nisu “bacanje novaca“, ali kao negativnost prema institucijama i njihovom radu često izdvajaju ne povjerenje, ne dovoljno raspisanih natječaja, a kao najveće zapreke izdvajaju se loša komunikacija institucija sa tržištem i utjecaj politike. Ulaganje u opremu, razvoj tehnologije, izgradnja ili/i rekonstrukcija promocije, edukacije su samo neke od istaknutih područja u kojima ispitanici vide svoj daljnji razvoj kao i opstanak. Za novo financijsko razdoblje 2021.-2027. godine postavljeni su mnogi ciljevi, hoće li se županija okrenuti vlastitim resursima i poraditi zaista na potrebi stanovništva toga kraja, ostaje za promatranje. Županija bi se trebala voditi primjerima pozitivnih priča i primjera poput grada Valpova koji ulaže u svoje ljude i poslovanje i prepoznaje potencijal zajednice.

7. ZAKLJUČAK

Regionalna politika koje je najvažnija sastavnica za razvoj Europske unije, ali i država članica utvrđuje određene ciljeve za rast i razvoj zajednica. Glavni cilj politike regionalnog razvoja je smanjenje jaza između siromašnih i bogatih regija. Regionalna politika je najvažnija odnosno glavna investicijska politika u EU. Primarni cilj je povećanje kvalitete života koja se postiže otvaranjem novih radnih mjesta, poduzeća, ulaganje u inovacije, kao i obrazovanje i tehnološke transfere. U doba globalizacije svijeta, Europska unija i njezine mjere ne pokušavaju biti zamjena za nacionalnu politiku, nego je uključena u zajedničku suradnju. EU i njezine politike podupiru prekograničnu suradnju, podupire zajedništvo kroz razne inicijative.

Financiranje regionalne politike Europska unija obavlja se kroz tri fonda, a to su: Europski fond za regionalni razvoj, Kohezijski fond i Europski socijalni fond. Regionalna politika zauzima najveći dio Europskog proračuna. Strukturni fondovi su raspoloživi svim članicama Unije, a imaju za cilj društveni razvoj. Ekonomski razvoj koji je usko povezan sa ciljevima Europske unije predstavlja proces stvaranja i održavanja bogatstva kroz kvalitetniju ponudu radnih mjesta, veći dohodak i slično. Lokalne zajednice koje se bore protiv raznih utjecaja i promjena, predstavljaju glavnu poveznicu Europskih mjera sa stanovništvom.

Republika Hrvatska podupire utjecaj regionalne politike, s obzirom na tešku povijest, popularnost Hrvatske narasla je samim ulaskom u Uniju. Prema indeksima je vidljiv napredak Hrvatske, pa je tako na Indeksu ljudskog razvoja, Hrvatska 43. mjestu od 189 država. Ukupni proračun Hrvatske od 2014.-2020. iznosilo je 10,731 milijardi eura, koje je raspoređeno Vladinim inicijativama na tzv. Operativne programe.

Svaki pojedini fond financira se iz različitih politika. U Hrvatskoj postoje nejednakosti između regija, pa su tako određene NUTS II. regije po različitim karakteristikama u svrhu razvoja zajednica. Hrvatska se dijeli na Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku, a Vlada RH donijela je poseban projekt za razvoj Slavonije, koji iznosi u financijskom razdoblju 2014.-2020. godine 10,679 milijardi kuna. Strategija se definira kao glavna odrednica za određivanje ciljeva i prioriteta određenih zajednica, pa je tako Požeško-slavonska županija osmislila vlastiti strategijski okvir za razvoj.

Požeško- slavonska županija koja je jedna od pet slavonskih i u SWOT analizi broji svoje snage, slabosti, prilike i prijetnje. Okretanje vlastitim resursima i otvaranje novih radnih mjesta, kao i ulaganje u ljudski potencijal najvažnija su karika za sprječavanje loše demografske slike. Važno je za svaku regiju pa tako i za Požešku da bude u koraku sa svjetskim trendovima i da se prilagodi svakodnevnim izazovima kako bi se kvaliteta, ali i zadovoljstvo građana povećala.

LITERATURA

1. Babić D., Vukić A., Škiljan F. (2016.) Slavonija- Hrvatska i Europska regija, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb
2. Bajo A., Blažić H., Burnać P., Dodig D., Drezgić S., Galinec D., Ingnjatović M., Jurčić D., Jurlina Alibegović D., Karačić D., Krtalić S., Nikolić N., Primorac M., Puljiz J., Šuman Tolić M. (2020.) Financije županija, gradovi i općina, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
3. Bajo A., Jurlina Alibegović D. (2008.) Javne financije lokalnih jedinica vlasti, Školska knjiga, Zagreb
4. Čavrak V. (ur.), Družić I., Barić V., Grahovac P., Gelo T., Karaman Aksentijević N., Mirnjavac Ž., Obadić A., Pašalić Ž., Smolić Š., Šimurina J., Tica J. (2011.) Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura nakladno- istraživački zavod, Zagreb
5. Devčić A., Šostar M. (2015.) Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi, Sveučilište u Požegi, Požega
6. Europski parlament (2021.) Kružno gospodarstvo: definicija, vrijednosti i koristi, preuzeto sa: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20151201STO05603/kružno-gospodarstvo-definicija-vrijednosti-i-korist>, pristupljeno: 10.07.2021.
7. Europski strukturni i investicijski fondovi, preuzeto sa: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/overview>, pristupljeno: 26.06.2021.
8. ESF- učinkoviti ljudski potencijali, preuzeto sa: <http://www.esf.hr/>, pristupljeno: 26.06.2021.
9. Eurostat, preuzeto sa: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>, pristupljeno: 10.06.2021.
10. EU-fondovi.info, preuzeto sa: <https://www.eu-projekti.info/>, preuzeto sa: 15.06.2021.
11. Hrvatska Gospodarska komora (2019.) Plaće po županijama, HGK, Zagreb, preuzeto sa: <https://www.hgk.hr/documents/place-po-zupanijama-20195dd2a4ac350e2.pdf>, pristupljeno: 02.07.2021.
12. HGK (odjel za financijske institucije i ekonomske analize) (2019.) Županije i fondovi EU, HGK, Zagreb, preuzeto sa: <https://www.hgk.hr/documents/hgk-analiza-zupanije-i-fondovi-eu5c6d7b86886a3.pdf>, pristupljeno: 03.07.2021.

13. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2020.) GODIŠNJAK, Zagreb, preuzeto sa: <https://www.hzz.hr/content/stats/HZZ-Godisnjak-2019-v2.pdf>, pristupljeno: 07.07.2021.
14. Indeks razvijenosti, preuzeto sa: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>, pristupljeno: 26.06.2021.
15. Infini Grupa, NUTS klasifikacija regija, preuzeto sa: <https://infini.hr/novosti/nuts-klasifikacija/>, pristupljeno: 04.07.2021.
16. Izvješće o ljudskom razvoju (HDI), preuzeto sa: <http://hdr.undp.org/en/content/latest-human-development-index-ranking>, pristupljeno: 27.06.2021.
17. Kesner- Škreb M. (2009.) Financijska teorija i praksa, 33 (1), str. 103-105, preuzeto sa: <http://www.ijf.hr/pojmovnik/regionalna.htm>, pristupljeno: 10.08.2021.
18. Maldini P. (2014.) Politički i administrativni aspekti regije: Regionalizam, Regionalizacija, Regionalna politika, Zbornik sveučilište u Dubrovniku, (1) str. 125-153, preuzeto sa: <https://hrcak.srce.hr/136523>, pristupljeno: 02.06.2021.
19. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, preuzeto sa: <https://razvoj.gov.hr/>, pristupljeno: 06.06.2021.
20. Ministarstvo regionalnog razvoja (2020.) Nacionalna razvojna strategija 2030., preuzeto sa: <https://www.panora.hr/wp-content/uploads/2020/11/Nacrt-NRS-RH-2030.pdf>, pristupljeno: 05.07.2021.
21. Ministarstvo regionalnog razvoja i Europskih fondova (2020.) Vlada RH- Nacionalna strategija 2030., preuzeto sa: <https://razvoj.gov.hr/vijesti/predsjednik-vlade-andrej-plenkovic-i-ministrica-tramisak-predstavili-nacrt-nacionalne-razvojne-strategije-2030/4361>, pristupljeno: 30.06.2021.
22. Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva (2010.) Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, 2011.-2013.
23. Nacionalno vijeće za konkurentnost, preuzeto sa: <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2021/>, pristupljeno: 07.07.2021., preuzeto sa: https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//STRATEGIJA_REGIONALNOG_RAZVOJA.pdf, pristupljeno: 02.07.2021.
24. Puljiz J., Biondić I. (2018.) Izrada prijedloga nove NUTS 2 klasifikacije u Republici Hrvatskoj studija, Institut za razvoj i međunarodne odnose, Zagreb, preuzeto sa: <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti%20-%20dokumenti/Izrada%20prijedloga%20nove%20NUTS%20klasifikacije%20u%20RH%20012019.pdf>, pristupljeno: 28.06.2021.

25. Savić Z., Pipp P., Zubak D., Hanzl Ž., Pađen Ž., Peter T., Akrap A., Ivanda K., Drvenkar N. (2018.) Županije razvojna raznolikost i gospodarski potencijali, HGK, Zagreb, preuzeto sa: <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2018-web5bd31ccf68e7f.pdf>, pristupljeno: 08.07.2021.
26. Savić Z., Pipp P., Zubak D., Hanzl Ž., Pađen Ž., Peter T., Akrap A., Ivanda K., Drvenkar N. (201./2020.) Županije razvojna raznolikost i gospodarski potencijali, HGK, Zagreb, preuzeto sa: https://moodle.srce.hr/2020-2021/pluginfile.php/4416362/mod_resource/content/1/HGK-%C5%BDupanije-razvojna-raznolikost-i-gospodarski-potencijali.pdf, pristupljeno: 08.07.2021.
27. Službena stranica PSŽ, dostupno na: <https://www.pszupanija.hr/>, pristupljeno: 10.07.2021.
28. Službena stranica Regionalno razvojnog koordinatora PSŽ, preuzeto sa: <https://www.panora.hr/>, pristupljeno: 10.07.2021.
29. Šundalić A., Pavić Ž. (2013.) Uvod u metodologiju društvenih znanosti, Sveučilište J.J. Strossmayera, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek
30. Tomić I. (2021.) Gradska organizacija Požeškog SDP-a Projekt „Slavonija, Baranja i Srijem“ je promašeni projekt koji ne razvija istok Hrvatske, Požeški vodič, Požega, preuzeto sa: <https://pozeskivodic.com/gradska-organizacija-pozeskog-sdp-a-projekt-slavonija-baranja-i-srijem-je-promaseni-projekt-koji-ne-razvija-istok-hrvatske/>, pristupljeno: 11.07.2021.
31. Tropina Godec Ž. (2009.) Približavanje Europskoj uniji i regionalna politika u Hrvatskoj, Hrvatska javna uprava, br. 1, str. 51-67, preuzeto sa: file:///D:/Save/Downloads/2009_1_04_Tropina_Godec.pdf, pristupljeno: 04.07.2021.
32. Vlada Republike Hrvatske (2021.) Izvješće, Hrvatski sabor, Zagreb, preuzeto sa: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2021-01-11/102104/m_INTERPELACIJA_PROJEKT_SLAVONIJA_25_ZASTUPNIKA.pdf, pristupljeno: 03.07.2021.
33. Vlada RH (2018.) Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine, Zagreb, preuzeto sa: https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/razvojne%20strategije/Strategija%20regionalnog%20razvoja%20Republike%20Hrvatske%20za%20razdoblje%20do%20kraja%202020._HS.pdf, pristupljeno: 03.07.2021.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Prikaz prepristupnih programa EU-a i njezinih ciljeva.....	6
Tablica 2. Ukupni financijski pregled prepristupnih programa za razdoblje programa 2007.-2013.u EUR.....	6
Tablica 3. Ukupna iskorištenost ESI fondova 2015.-2020. (u €).....	19
Tablica 4. Raspodjela proračuna politika iz ESI fonda za RH 2014.-2020.	20
Tablica 5. OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.	22
Tablica 6. OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.....	23
Tablica 7. Program ruralnog razvoja 2014.-2020.	24
Tablica 8. OP Za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020.....	25
Tablica 9. Financijski pokazatelji za status provedbe OP za financijsko razdoblje 2014.-2020. (u €)	26
Tablica 10. Podjela NUTS-regije po broju stanovnika	29
Tablica 11. Županije Republike Hrvatske u NUTS II. podijeli.....	29
Tablica 12. Iznosi ugovorenih i isplaćenih bespovratnih sredstava EU za Projekt Slavonija, Baranja i Srijem(u kn)	33
Tablica 13. Pokazatelji Požeško- slavonske županije	41
Tablica 14. Vrijednost razvijenosti za Požeško- slavonsku županiju	43
Tablica 15. Vrijednosti indeksa razvijenosti prema JLS	43
Tablica 16. SWOT analiza Požeško- slavonske županije	44

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Ukupni proračun EFRR po odabranim zemljama 2014.-2020.: Europski fond za regionalni razvoj.....	9
Grafikon 2. Ukupni proračun ESF po odabranim zemljama 2014.-2020.: Europski socijalni fond.....	10
Grafikon 3. Ukupni proračun EPFRR po odabranim zemljama 2014.-2020.: Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj	11
Grafikon 4. Ukupni proračun EFPR po zemljama 2014.-2020.: Europski fond za pomorstvo i ribarstvo.....	12
Grafikon 5. Proračun Kohezijskog fonda prema politikama 2014.-2020.	13
Grafikon 6. Ukupni proračun Kohezijskog fonda prema odabranim državama 2014.-2020... ..	14
Grafikon 7. Iskorištenost ESI fondova za razdoblje 2015.-2020. godine	19
Grafikon 8. Ukupni proračun Republika Hrvatske po politikama za 2014.-2020.	20
Grafikon 9. Status provedbe Operativnih programa za RH 2014.-2020. (%).....	27
Grafikon 10. Podaci za ugovorena i isplaćena sredstva za Projekt Slavonija, Baranja i Srijem 2014.-2020.....	34

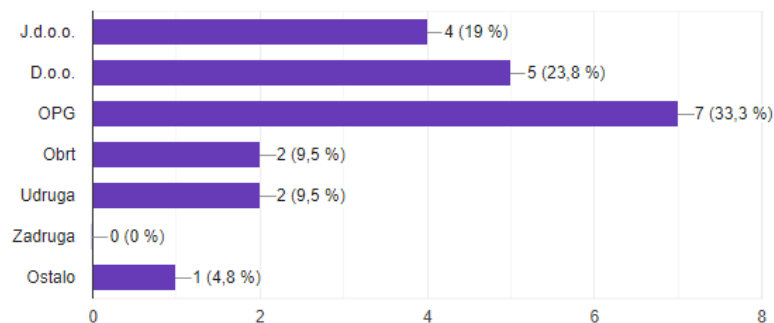
POPIS SLIKA

Slika 1. Financiranje regionalne politike Europske unije	4
Slika 2. Europski i investicijski fondovi	8
Slika 3. NUTS II. podjela Republike Hrvatske	30
Slika 4. Novi prijedlog NUTS II. podjele Republike Hrvatske	31
Slika 5. Iznos ugovorenih sredstava fondova EU , 2017.-2019., MIL. HRK	32
Slika 6. Strateški projekti u pripremi za Projekt Slavonija, Baranja i Srijem	35
Slika 7. Smjer razvoja Hrvatske- Nacionalna strategija 2030.....	40
Slika 8. Kružno gospodarstvo	47

PRILOZI

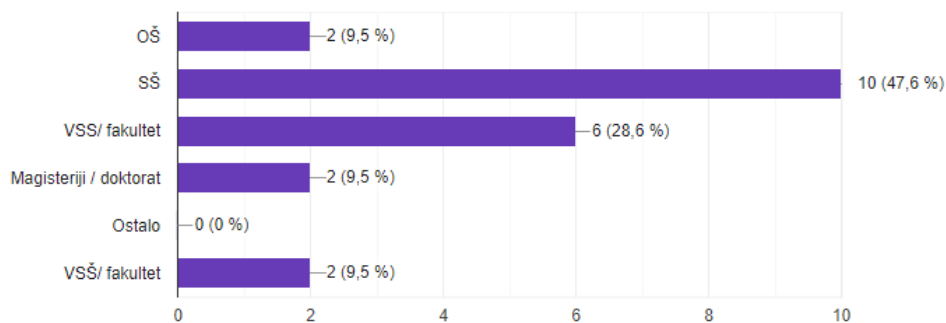
Vaš pravni oblik?

21 odgovor

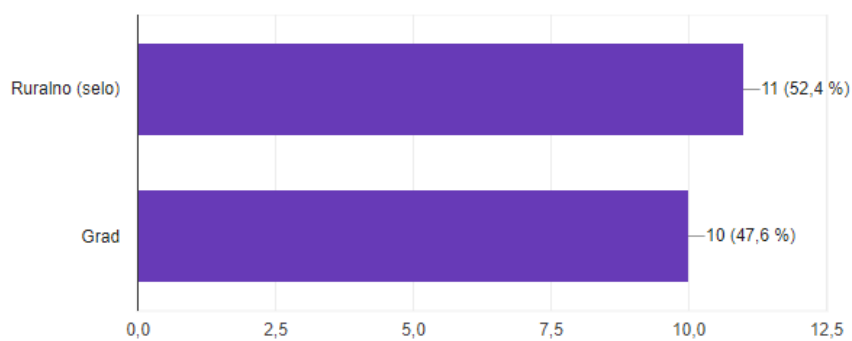
Vaše obrazovanje?

21 odgovor

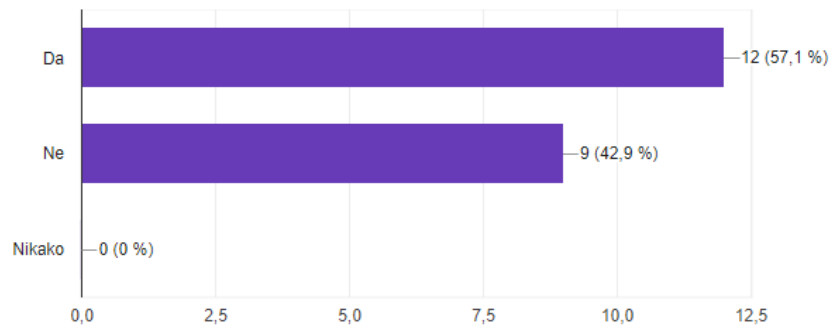
Tip naselja u kojem boravite:

21 odgovor

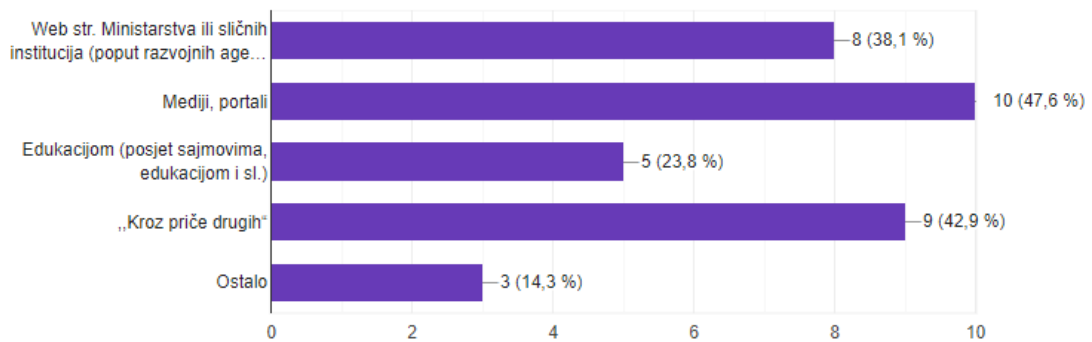
Prema vašim mišljenju smatrate li da ste dovoljno informirani o određenim informacijama vezanih uz vaše poslovanje (npr. zakoni, procedure i sl.)

21 odgovor

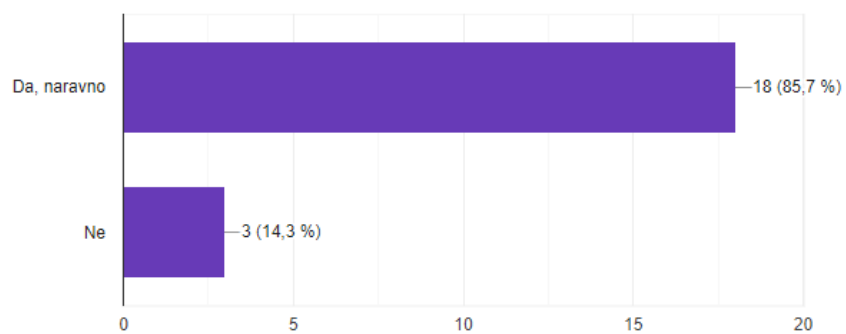
Iz kojih izvora ste dobili najviše informacija o mogućnostima i procedurama vezanih za EU fondove?

21 odgovor

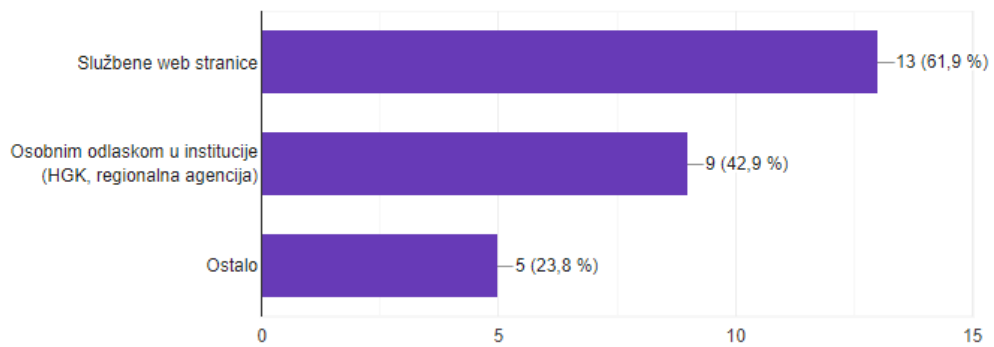
Biste li željeli da Vas se informira o raznim edukacijama, radionicama...?

21 odgovor

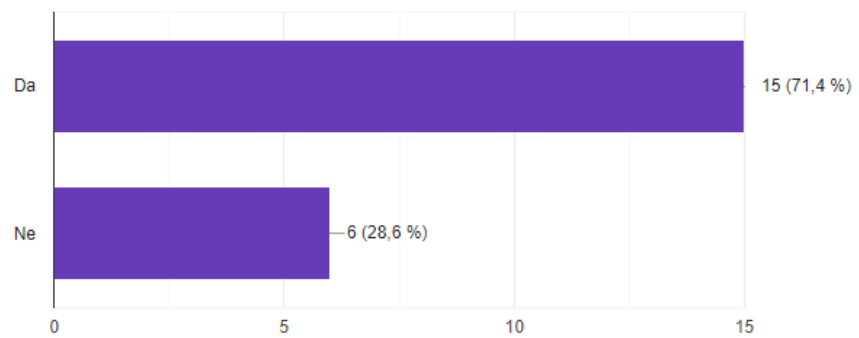
Gdje biste potražili informacije kako biste više doznali o EU fondovima?

21 odgovor

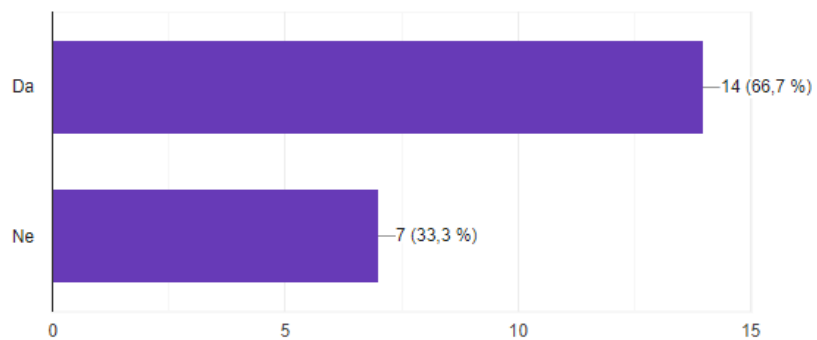
Jeste li osobno čuli za „operativne programe“?

21 odgovor

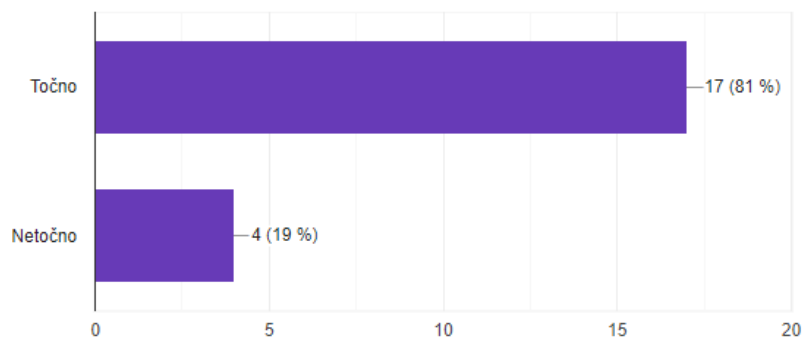
Jeste li osobno posjetili stranicu www.strukturalni.fondovi.hr? (radi prikupljanja informacija)

21 odgovor

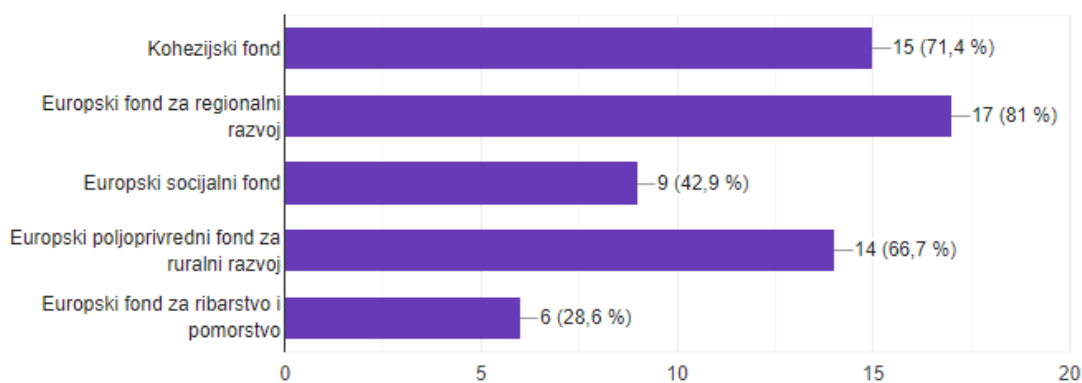
Prema Vašim saznanjima, u financijskom razdoblju 2014.-2020. u RH na raspolaganju bilo je 10,731 milijardi eura?

21 odgovor

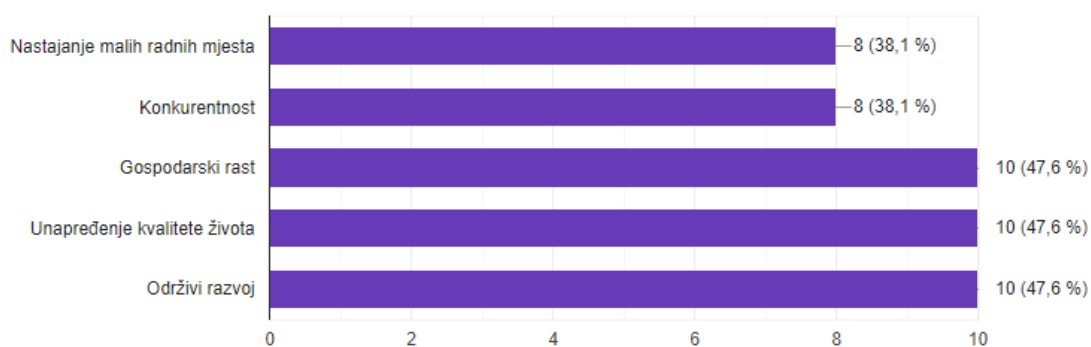
Prema dosadašnjem saznanju jeste li čuli za:

21 odgovor

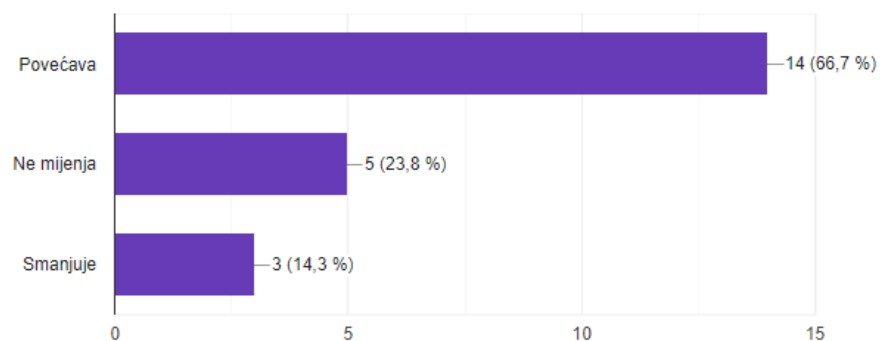
Prema Vašem mišljenju Kohezijska politika EU podupire?

21 odgovor

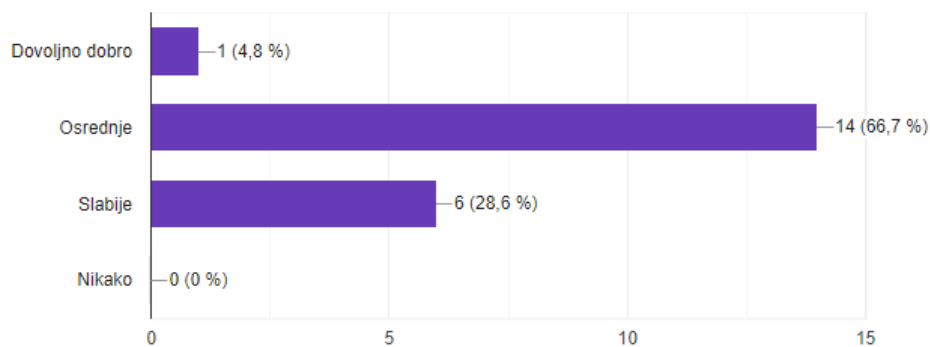
Smatrate li da u idućem programskom razdoblju EU (2021.-2027.) ukupna raspoloživa sredstava:

21 odgovor

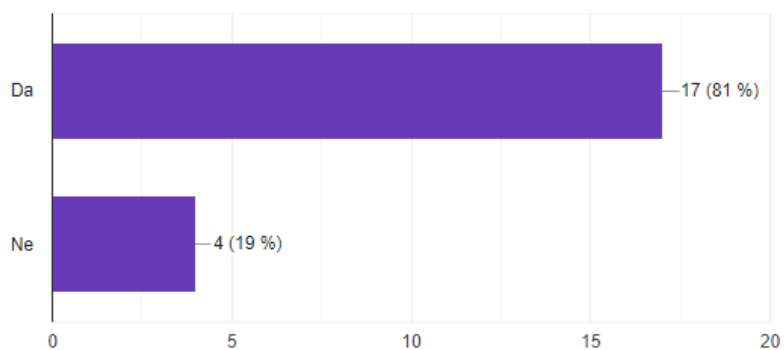
Kako biste ocijenili vaše znanje o koristima EU fondova?

21 odgovor

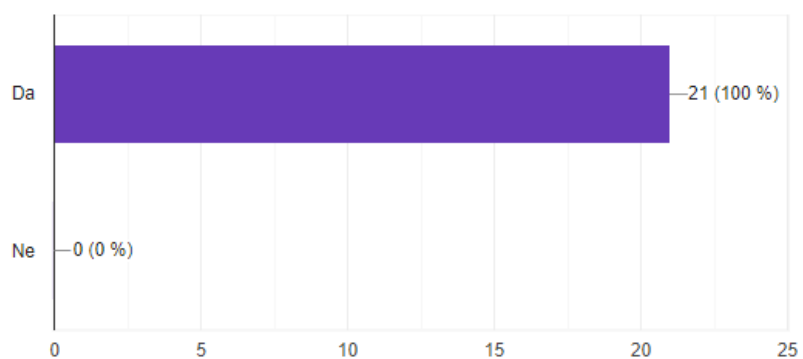
Biste li voljeli sudjelovati na edukacijama za povlačenje bespovratnih sredstava (npr. koja dokumentacija je potrebna i sl.)

21 odgovor

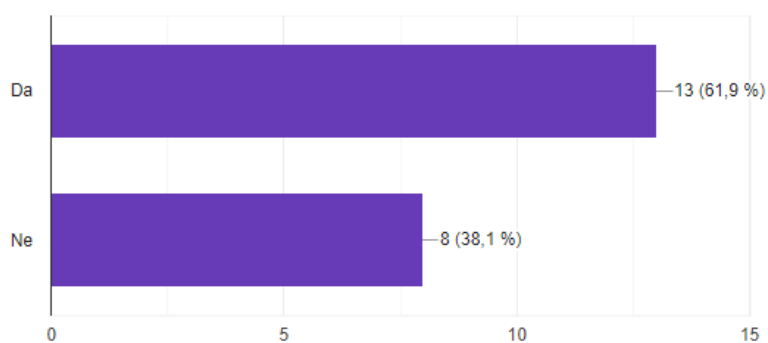
Smatrate li da Vi osobno (ili subjekt koji predstavljate) možete imati koristi od EU fondovima?

21 odgovor

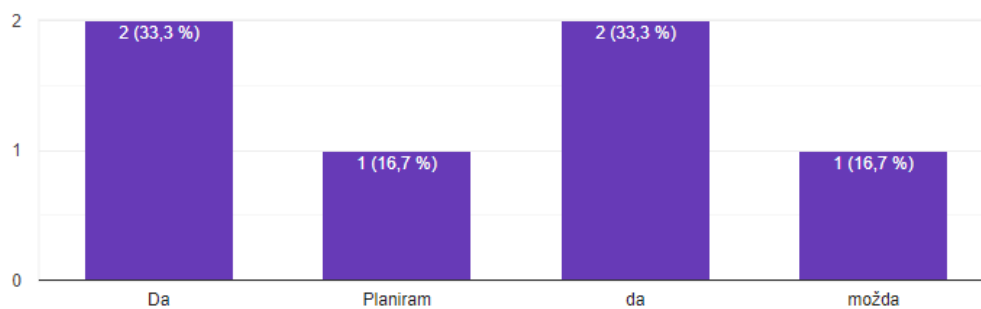
Jeste li osobno sudjelovali u pokušaju financiranja iz EU fondova?

21 odgovor

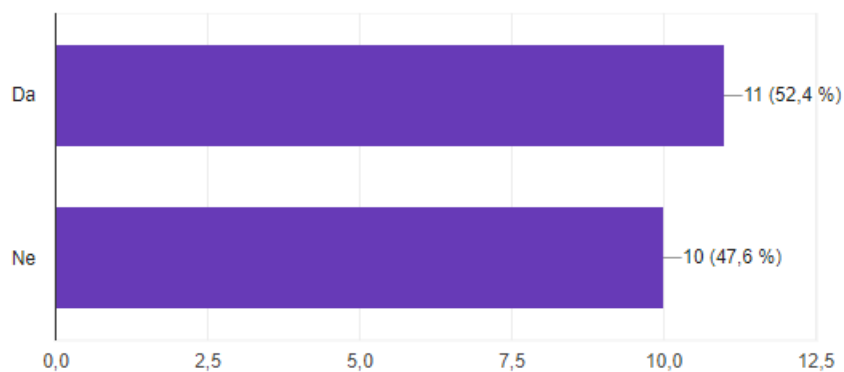
Ako ne, planirate li?

6 odgovora

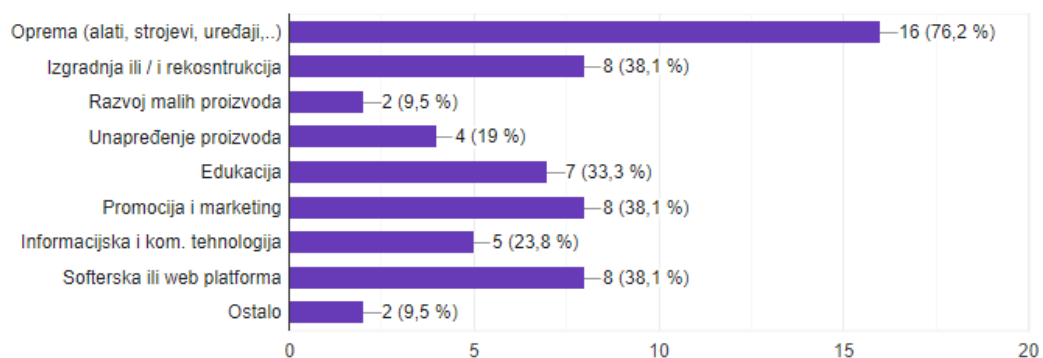
Jeste li ikad primili određeni iznos bespovratnih sredstava?

21 odgovor

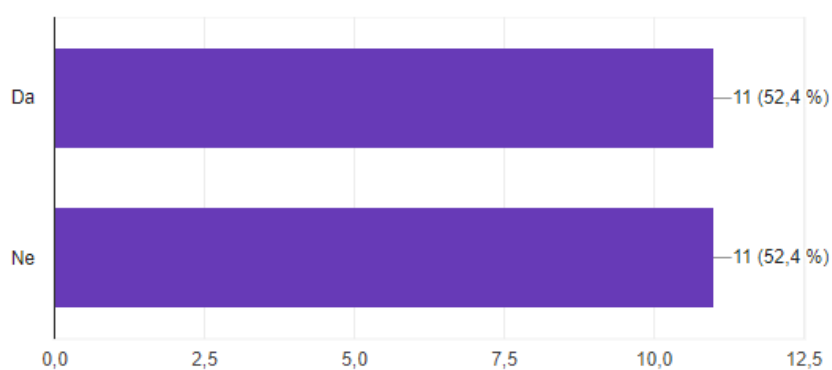
Zamislite da se prijavljujete, koje od sljedećih stavki bi vam bile potrebne?

21 odgovor

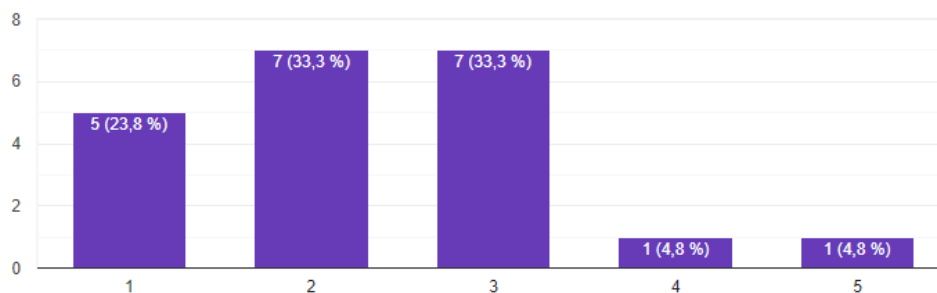
Smatrate li da bi određeni pravni oblici mogli opstati i bez bespovratnih sredstava?

21 odgovor

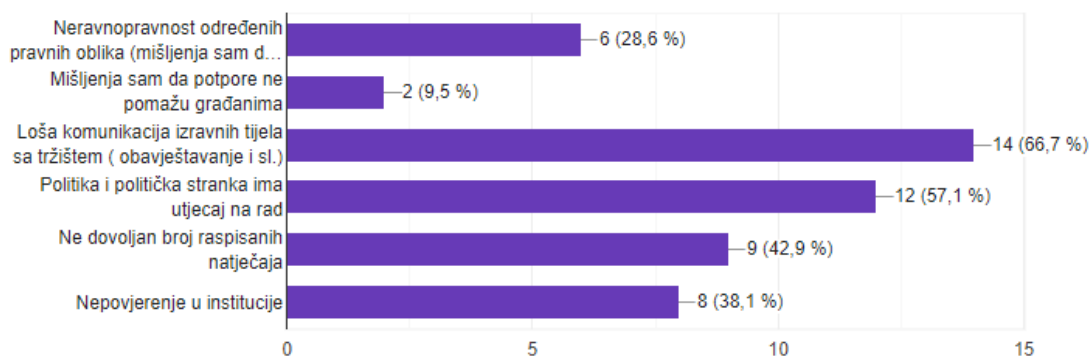
Kako ocjenjujete rad institucija koja obavljaju poslove vezane za regionalni razvoj (HGK, županijske razvojne agencije i sl.) od 1 do 5

21 odgovor

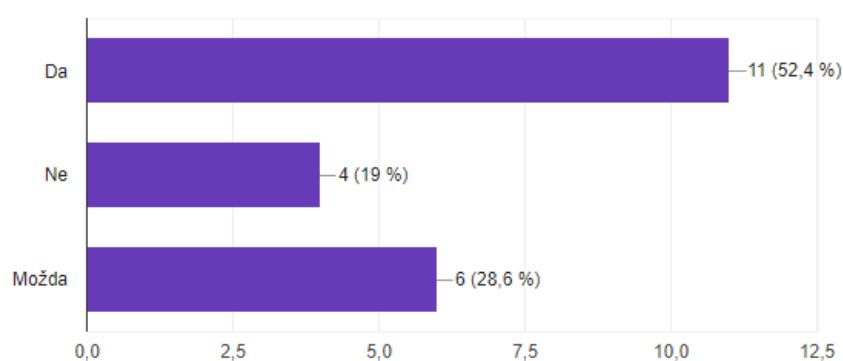
Što izdvajate kao negativnost u radu institucija?

21 odgovor

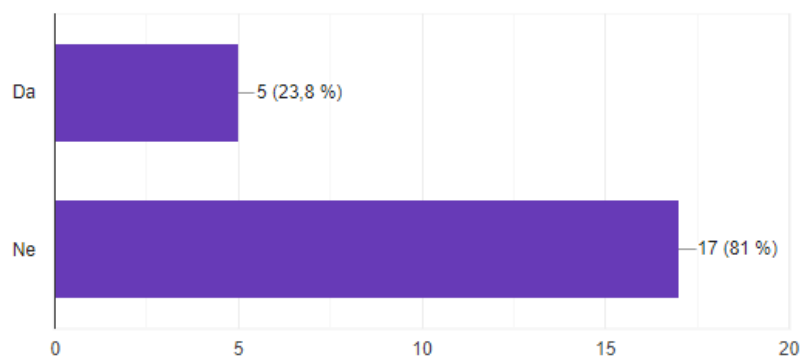
Smatrate li da su dosadašnji projekti, prema namjenama, dobro usmjereni i mogu podići razinu konkurentnosti?

21 odgovor

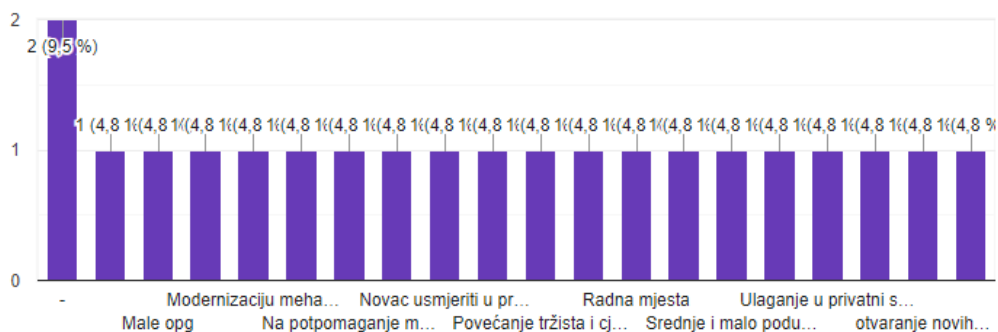
Smatrate li dosadašnje projekte koji se provode na lokalnim i regionalnim razinama "gubitkom vremena i novca" ?

21 odgovor

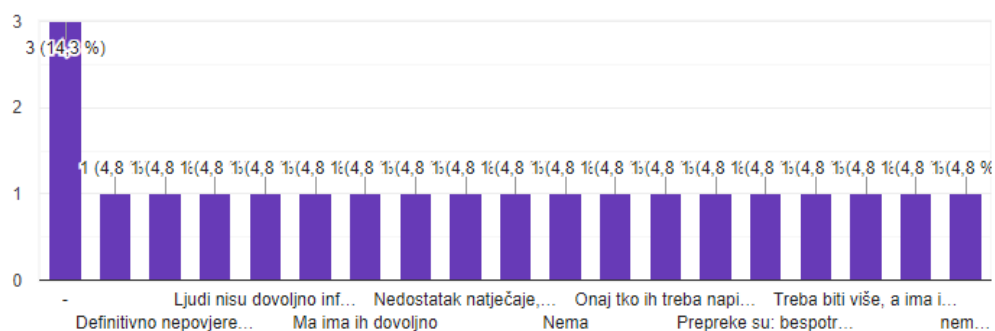
Na što bi se, prema Vašem mišljenju, trebalo usmjeriti financijske alokacije na lokalnim i regionalnim razinama? (Kratko obrazložite odgovor!)

21 odgovor

Prema Vašem mišljenju, koje su ključne prepreke zašto nema više projekata? Smatrate li uopće da ima dovoljno projekata?

21 odgovor

U svojoj sredini, na što biste usmjerili financijske alokacije da možete odlučivati o tome? (Kratko obrazložite odgovor!)

21 odgovor

-
Na ratare
Turizam i stočarstvo
Dodatne potpore mladim i vrijednim ljudima koji stvarno žele raditi i širiti svoju proizvodnju.
Poljoprivreda, turizam, industrija
Okupnjavanje zemljišta, osiguranje uvjeta za poslovanje (infrastruktura), transparentni natječaji kod prodaje parcela, smanjenje besmislenih prohtjeva kod otvorenja tvrtki, osiguranje boljih uvjeta stanovanja (kroz čega bi se ljudi zadržali u sredini npr. vrtić), davanje prirodnih dobara u koncesije u svrhu turizma (ne da isto vode turističke zajednice u kojima ima više djelatnika nego gostiju).
Srednje i malo poduzetništvo, udruge
Razvoj Mladih u poduzetništvu
Ulaganje u proizvodnju (otvaranje novih radnih mjesta), razvijanje postojećih tvrtki i otvaranje novih, poticanje zapošljavanja mladih.
Možda bi se još moglo potaći izgradnja stanova i vrtića za mlade obitelji.
Razvoj proizvodnih djelatnosti
Na digitalni marketing i IT struku
Razvoj IT industrije
Radna mjesta
na izgradnju adekvatnog skloništa za napuštene životinje te za beskućnike uključujući i pomoć tokom elementarnih nepogoda
Modernizaciju poljoprivredne mehanizacije i kupnju novih strojeva
Također,na male privatnike
rast i razvoj mladih i malih OPG i poduzetništva
Razvoj malog i srednjeg poduzetništva (Obrti, OPG-i i sl.), demografske mjere
Stvaranje novih radnih mjesta za mlade